Midwest Inter. Library
5721 Cottage Grove Ave.
Chicago, Ill. 60637

CENTER FOR RESEARCH LIBRARIES

SANDARA

THE LEAGUE

LITHUANIAN NEWSPAPER

EINA NUO 1918 METŲ

SANDARA

Published by the
Lithuanian National League
of America
Consisting of 100 Branches Located
in All Principal Cities of the
UNITED STATES
840 West 33rd Street,
Chicago, Ill. 60608
Telephone: (312) 927-4789

PRICE 50 CENTS — BIRŽELIO 30 - JUNE 30, 1980 — NR. 13

BRUOŽAI

* * *

Puerto Rico nutarė siųsti į Maskvos olimpinius žaidimus "simbolinę komandą" - vieną sportininką, kuris tautų parade neš vėliavą.

* * *

Meksikoje ir pietinėje Kalifornijoje birželio 9 d. žemės drebėjimas sugriovė apie 100 namų. Vienas žmogus žuvo.

* * *

Per pirmąjį šių metų ketvirtį Amerikoje iš biznio pasitraukė 258 automobilių pardavinėtojai. Pernai per tą patį laiką užsidarė 86 parduotuvės.

* * *

NATO gynybos ministeriai pripažino, kad sovietų raketinių ginklų persvara Europoje yra labai didelė.

* * *

Maskvoje degdamas nukrito sovietų lėktuvas - Iljušin 18.

* * *

Irane kurdai paėmė į belaisvę 580 Irano karių ir 9 tankus.

* * *

NATO pareigūnai pareiškė, kad Europoje rakietos bus pradėtos įrengti 1983 m.

* * *

Juodieji teroristai Pietų Afrikoje sudegino dvi, iš turimų trijų, rafinerijų, kur iš anglių gaminamas benzinas. Nuostolių virš 7 mil. dol.

* * *

Per gegužės mėn. į JAV atvyko virš 100,000 kubiečių.

* * *

Sacharovui suėjo 59 metai. Jį ištrėmus, jo širdis nenormaliai ėmė dirbti.

* * *

1235 Irano studentai paprašė JAV politinės globos.

* * *

Gegužės mėn., pirmą kartą JAV istorijoje, armijos, laivyno ir aviacijos karo akademijas baigė moterys ir jų 213 pakeltos į j. ltn. laipsnį.

* * *

Egipte surasti dideli urano klodai. Rado prancūzai.

* * *

Važiuojant Carteriui Miami gatvėmis, jo automobilį apmėtė tuščiomis bonkomis ir akmenimis.

* * *

Širdies smūgiu mirė Japonijos ministeris pirmininkas, didelis JAV draugas.

* * *

Vienas Prancūzijos diplomatas Lenkijoje pareiškė, jeigu sovietai neatitrauks savo karių iš Afganistano, Madrido konferencija gali neįvykti.

* * *

Miami juodžiai apkaltinti trijų baltųjų nužudymu.

* * *

Prie Komunistinės Kinijos sienos sovietai stiprina savo karines jėgas.

* * *

Juodis Jacksonas pareiškė, kad Čikagai grėsia juodųjų maištas, koks buvo Miami.

* * *

Pereinamose kūbiečių stovyklose ėmė veikti profesionalai agitatoriai ir kelti riaušes.

* * *

JAV viešėjo kom. Kinijos delegacija ir užpirko daug ginklų.

* * *

Irane vis dar kas savaitė sušaudoma 50 - 100 politinių kalinių.

* * *

Prancūzijos akademikai prašo sovietų leidimo aplankyti Sacharovą.

* * *

"Laisvasis Irano Balsas" paskelbė, kad Khomeinio valdžia netrukus bus nuversta.

* * *

Kom. Kinijos premjeras lankėsi Japonijoje ir pareiškė, kad Š. Korėja nepuls P. Korėjos.

* * *

Vakarų Vokietijos kancleris birželio gale lankysis Maskvoje.

* * *

Kombodijos gyventojai badauja, nors JAV ir kiti kraštai siunčia maisto už šimtus mil. dol., bet maistą pasiima kom. Vietnamo kariai.

* * *

Hilton Čikagoje už 200 mil. dol. statys viešbutį.

* * *

JAV automobilių fabrikai vis daugiau atleidžia darbininkų.

* * *

Carteris nori sumažinti 1981 metų biudžete lėšas, skirtas JAV gynybai.

* * *

Kilus gaisrui, iš Montrealio ligoninės be sužeidimų buvo evakuota 600 ligonių.

* * *

Šiemet Vakarų Vokietijoje, Oberammergau, vyksta Kristaus kančių vaidinimai. Jie nuo 1634 metų vyksta kas 10 metų.

* * *

Tarptautinis Hagos teismas nusprendė, kad Iranas turi paleisti JAV diplomatus ir apmokėti JAV nuostolius.

* * *

Tailandija pardavė Sovietų Rusijai 110,000 tonų kviečių.

* * *

Vienas pabėgęs Irano generolas organizuoja Irake karines jėgas ir žada nuversti Khomeini.

* * *

Palestinos laisvinimo organizacija pripažino Sovietų okupaciją Afganistane.

* * *

Pagal oficialius davinius, okupuotoje Lietuvoje dar yra 80,1% lietuvių.

* * *

Rytprūsių gyventojai po II pas. karo dėjo pastangas įkurti Prūsijos valstybę.

* * *

Emil Lerch, Inc. buvo paleidusi į rinką įvairaus dydžio kanutėse nuodingus grybus.

* * *

Irane pilnos krautuvės JAV maisto gaminių.

* * *

Birželio pradžioj Nebraskoj siautė audros ir šimtai šeimų liko be pastogės.

* * *

Chomeiny agentai Romoje mėgino išsprogdinti Irako ambasadą.

* * *

Šiauriniame Afganistane sušaudytas komunistų vadas ir saugumo milicijos viršininkas.

* * *

Sovietų helikopteriai sudegino šimtus Afganistano kaimų su žmonėmis.

* * *

Irako kariai Turkijoje iš helikopterių nušovė 10 turkų ūkininkų.

* * *

JAV suimta virš 800 kūbiečių teroristų ir riaušių kėlėjų.

* * *

Vienas sovietų generolas, sugrįžęs iš Afganistano į Maskvą, pareiškė, kad, jeigu jų armija išeitų iš Afganistano, tai ten komunistų valdžia išsilaikytų "pusantros val."

* * *

Afganistane birželio mėn. prie Kabulo vyko labai žiaurūs mūšiai. Kariavo 20,000 afgano partizanų su 80,000 sovietų karių.

* * *

Britanija įteikė Sovietų Sąjungai protestą dėl dešimties britų turistų persekiojimo. Keturi buvo sumušti. Sakoma, kad aiškiai buvo suplanuoti užpuolimai.

* * *

Ginklavimasis pasauliui kainuoja po vieną milijoną dolerių kiekvieną minutę.

BAISIŲJŲ BIRŽELIO ĮVYKIŲ MINĖJIMAS Chicagoje, Marquette Parko parapijos salėje, birželio 15 d. Prezidiumas: iš kairės - kun. Eugenijus Gerulis, programos dalyvė Ramunė Tričytė, kan. Vaclovas Zakarauskas, Lietuvos gen. konsulė Juzė Daužvardienė, Amerikos Lietuvių Tarybos pirm. dr.K.Šidlauskas, R.JAV c.v. pirm. dr.V.Dargis, Chicagos Lietuvių Tarybos pirm. E.Mikužiūtė, kalba vysk. Vincentas Brizgys. Meninę dalį atliko Lietuvos Aidų radio valandėlės vedėja Kazė Brazdžionytė ir Ramunė Tričytė. (R.Tričytė padeklamavo Birutės Kemežaitės eilėraštį "Nepamirštamas Birželis" iš Sandaros nr.11.) Minėjimą surengė Chicagos Lietuvių Taryba, pravedė pirm. E.Mikužiūtė.
(Nuotrauka M.Nagio)

****

LIETUVOS POLITINIAI KALINIAI SOV. SĄJUNGOS LAGERIUOSE

Didžiųjų trėmimų minėjimo akivaizdoj prisiminkim, kad dar ir dabar daugelį lietuvių politinių kalinių okupantai naujai areštavę tebelaiko ar laikė kalėjimuose, koncentracijos stovyklose. Skelbiam eilę pavardžių, kad visada, prisimindami okupanto skriaudas, keltume pasaulį balsą dėl kalinamų brolių išlaisvinimo.

Abraminas Vytas, g. 1935, nuteistas 1955, bausmė 25 m., kalinamas Mordovijos konc. stov. 385/19.

Astrauskas Antanas, kalintas Mordovijos konc. stov., 1974 pasirašęs bendrą pareiškimą Tautybių Sovietui.

Babičas Vaclovas, sūnus Mato, gimęs 1917 Darbutų k., Raseinių raj., buvęs apylinkės partizanų grupės vadas, 1945 pasitraukęs dirbo Radviliškio raj. Pociūnų tarybiniame ūky arklininku. Suimtas, tardymų parodymai iš 1963.II.4 paskelbti bolševikų spaudoj.

Bagdonas Povilas, g. 1917, nuteistas 1957, bausmė 25 m., kalinamas konc. stov. 17.

Baltrūnas Antanas, g. 1907, buvęs policininkas, Papilė, Šiaulių aps., 1967.XI.14-17 nuteistas 13 m., kalinamas Mordovijos konc. stov. 19.

Baranauskas Stasys (pagal Eltos 1980 Nr. 1, psl. 217 — Kazys), už partizaninę veiklą 1971 nut. 10 m., kalinamas Permės srity, Kučino konc. stov. 389/36.

Beranskis Kazys, g. 1917, nut. 1969, bausmė 15 m., kalinamas Mordovijos konc. stov. 19.

Biržys Povilas, g. 1901, nut. 1959, bausmė 25 m., kalinamas Mordovijos konc. stov. 19.

Buknys Kostas, kalintas konc. stov. Rusijoj.

Burbulas (Bubulas?) Stepas, kalintas konc. stov. Rusijoj.

Burbulis Antanas, g. 1917, nut. 1969, bausmė 15 m., kalinamas Mordovijos konc. stov. 19.

Dapšienė Zinaida, Vilnius, eksperimentinio metalo stakliųprietaisų skyr. programuotoja, 1978.V.30 suimta, apkaltinta antitarybinės literatūros platinimu ir šantažavimu, 1978.XI.17 nuteista 4 m.

Daujotas I., Jonava, Kauno aps., 1976.X suimtas, 1977.XI. 28 nuteistas 5 m., išvežtas į konc. stov.

Deksnys Antanas, kalintas konc. stov. Rusijoj.

Džiaugis Antanas, g. 1914, nut. 1965, bausmė 15 m., kalinamas konc. stov. 36.

Gaidys Alfonsas, kalintas konc. stov. Rusijoj.

Gajauskas Balys, s. Jono, g. 1926.II.24 Vygrelių k., Vilkaviškio raj., už partizaninį veikimą 1948 Šiauliuose suimtas, 1948.IX.18 nuteistas 25 m., kalintas Mordovijos konc. stov. Išleistas 1973.V.3. Grįžo į Kauną, gyveno su motina, dirbo elektros monteriu. 1977.IV.20 vėl įkalintas, apkaltintas: a) davė lenkų k. knygą "Bolševizmas" kitam; b) išvertė iš rusų į lietuvių k. A. Solženicyno "Gulago salyno" vieną skyrių; c) sudarė lietuvių politinių kalinių sąrašą ir kaupė partizaninio judėjimo dokumentus. 1978 IV.14 Vilniaus aukščiausio teismo nuteistas 10 m. griežto režimo lagerin ir 5 m. ištrėmimo. Lietuvos Helsinkio komiteto narys. Buvo kalintas Mordovijoj Sosnovskos lag., nuo 1980. III.1 perkeltas kitur.

Gasiūnas Algirdas, kalintas konc. stov. Rusijoj.

Gimbutas Justas, g. 1925 Žemaitijoj, po 1944 rusų okupacijos partizanas Skuodo apyl., Kretingos aps. Suimtas, 1948 nut. 25 m. griežto režimo lagerin, kalintas Mordovijos konc. stov. 385/19. Per eilę kalėjimų pasiekė Sibirą, ten dar papildomai nubaustas 5 m. Rusų saugumas pažadais ir kankinimais siekė jį užverbuoti šnipinėjimui. 1977 Naujųjų Metų sutikimo vakarą, visus kalinius suvarius į atitinkamą patalpą, jis padarė pranešimą: "Kas šiame popieriuje parašyta, tai parašyta tikru mano krauju. Aš, Justas Gimbutas, pareiškiu, kad jokios tortūros nepalauš mano ištikimybės Jėzui Kristui ir Lietuvai". Čia pat sargų buvo labai sumuštas ir gavo 6 mėn. karcerio. 1979.IV išleistas grįžo į ok. Lietuvą. 1980.II.18 suimtas ir II.28 nut. 1 met. į pataisos darbo stovyklą.

Grigas Stasys, g. 1913, — 1941.VI sukilimo dalyvis, 1967.IX.28 Kupišky nut. 15 m., kalinamas konc. stov. 2.

Indrikas Robertas, kalintas konc. stov. Rusijoj.

Jakubauskas Kazys, g. 1920, nut. 1965, bausmė 15 m., kalinamas Mordovijos konc. stov. 385/17.

Januševičiūtė Rūta, stud., Vilnius, suimta 1979.V.3.

Juškūnas Henrikas, g. 1927, 1946 išvežtas į Intos konc. stov., Komi resp., paleistas 1955, vėl suimtas 1957, išv. į Zubovo-Berucho raj. Mordovijoj, paleistas 1959, trečią kartą suimtas 1976.XII.22 Jonavoj, Kauno aps., 1977.XI.28 nuteistas 10 m. griežto režimo ir 5 m. tremties. Kalinamas: 431120 Mordovskaya ASSR, Zubovo — Poliansky Rayon, pos. Sosnovka, Uch. ZhKh 385/1-6.

Jauga Antanas, g. 1921, buv. polic. Papilėj, Šiaulių aps., 1967.XI.17 Šiauliuose nut. 15 m., kalinamas Permės konc. stov. 389/35.

Juzys Juozas, g. 1915, suimtas 1971, nuteistas 12 m., kalinamas Permės konc. stov. 389/35.

Korsakas Antanas, g. 1908, nut. 1967 (kitomis žiniomis 1963), bausmė 15 m., kalinamas Mordovijos konc. stov. 385/19.

Kuržinskas Jonas, kalintas Permės srit. konc. stov. 389/35.

(Amerikos Lietuvių Tarybos Informacija)

BUS DAUGIAU

SANDARA
LITHUANIAN THE LEAGUE NEWSPAPER

Published bi-weekly on Mondays, except July,
by the LITHUANIAN NATIONAL LEAGUE OF AMERICA, INC.
Second class postage paid at Chicago, Illinois
Sandara (USPS 480-880)

GENERAL OFFICE:
840 West 33rd Street, Chicago, Ill. 60608 Phone YArds 7-4789

SUBSCRIPTION RATES:
In The United States per year $10.00
In Foreign Countries per year $10.00

UŽSAKYMŲ KAINA:
Suvienytose Valstybėse metams $10.00
Užsienyje metams..... $10.00

Opinions expressed in any column appearing in the SANDARA, including those of staff members, reflect the views of the writer only. The opinions may or may not be in agreement with those of the Lithuanian National League of America.

SANDAROS REDAKCIJA
Redaktorius: G.J.Lazauskas
Redakcijos nariai: E.Boreiša (polit.), P.Bružas (techn.).
Skyrių redaktoriai: Janė Bajerčienė (Šeimininkių sk.), Vyt.Širvydas (English Section).

SANDAROS ADMINISTRACIJA
Administratorė: Edita Rimkus
Ekspeditorius: Stasys Dagys
Administracijos darbo valandos: Pirmadienį, Antradienį ir Trečiadienį 10 val. - 12 val. ir 1 val.pp - 6 val. vakare. (kitu laiku, esant svarbiam red. ir adm. reikalui, galima skambinti 312 - 543 - 8198.).

SANDAROS ATSTOVAI
So.Bostone: Inž. Aleksandras J.Chaplikas; Los Angeles - inž. Juozas Ruokis; Detroite - Antanas Norus.

TALKININKAI, kurie norėtų bet kuo prisidėti prie Sandaros darbų, prašomi pranešti red. ir adm. telefonais.

SEKANTIS SANDAROS NUMERIS, dėl vasaros atostogų, išeis rugpiūčio pradžioje.

****

MINKŲ RADIO GEGUŽINĖ

SENIAUSIA, LIETUVIŠKA RADIO programa Naujojoj Anglijoj rengia savo 46 m. sukaktuvių metinį pikniką, gražiam lietuviškam Romuvos Parke, 71 Claremont ave. Broktone sekmadieny Rugpiūčio-August 10, 1980.

BUS LAIMĖJIMAI IR ĮŽANGOS dovanos. Bus trys piniginės dovanos už gražiausius rankdarbius (mezginius, drožinius ir tapybą) atneštus į pikniką. Pirmą dovaną $ 50 paskyrė So. Bostono Liet. Piliečių D-ja, antrą $25 ir trečią $ 10.

PROGRAMA PRASIDĖS 4 val. p.p. su Magiku - nuostabiu Donohue - "Paslapties Žmogus". Metinis gražuolės "Miss Lithuania of N.E." rinkimas. Šokių varžybos, grojant Mickey Haberek orkestrui. Bus dovanos šokių laimėtojam.

KOMITETE rinkti rankdarbius, gražuoles ir geriausius šokėjus dalyvaus: Ona Ivaškienė - Liet. Taut. Šokių Sambūrio vedėja, Elena Valiukonienė -Bostono Jono Vanagaičio Šaulių kp. Moterų vadovė, Mykolas Drunga -Baltic Associates Bendrovės direktorius, inž. Klaudius Šakenis ir biznierius Henrikas Čepas.

PEREITŲ METŲ GRAŽUOLĖ p-lė NIJOLĖ IVANAUSKAITĖ iš Dorchesterio įteiks šių metų išrinktai gražuolei jos grožio kaspiną. Išrinktoji taip pat gaus puikią statulą nuo RONALD REAGAN, Respublikonų kandidato į JAV Prezidentus, bukietą raudonų rožių nuo Baltic Florists Gėlių ir Dovanų krautuvės, auksuotą grandinėlę ir apyrankę $ 40 vertės nuo Ketvirčio Brangenybių krautuvės iš So. Bostono. Busą išleis Antanas Andrulionis nuo So. Bostono Liet. Piliečių Klubo 1.30 val. p.p. Buso kaina į pikniką ir atgal $ 5., įžanga į pikniką $2.00 suaugusiem, vaikam 75ct.

PIKNIKO GASPADORIUS bus Vytautas Jurgėla, o skanius lietuviškus valgius gamins miela šeimininkė Monika Plevokienė ir jos malonios pagelbininkės. Rengėjai kviečia visus į šį linksmą, lietuvišką, metinį radio pikniką, užbaigti vasarą kartu su savo draugais ir pažįstamais.

STEPONAS IR VALENTINA MINKAI

BOSTONO Padangėje

BOSTONO LIETUVIŲ TAUTINIŲ ŠOKIŲ SAMBŪRIS, Boston, Mass.

ONA IVAŠKIENĖ

Prieš trejetą metų Bostono Lietuvių Tautinių Šokių Sambūris šventė 40-ties metų sukaktį. Tai ilgiausiai tautinius šokius šokanti grupė, įsteigta 1937 metais Onos Ivaškienės, kuri dar ir šiandien vienetą administruoja ir rūpinasi jo tęstinumu ir pasisekimais ateityje.

Keliasdešimt metų bėgyje grupė dažnai dalyvaudavo lietuvių ir amerikiečių programose, visose Tautinių Šokių šventėse, nekartą buvo matoma Bostono televizijoje ir net atliko vaidmenis Bostono Operos spektakliuose. Taip pat grupė yra išleidusi 8 šokių plokštelę.

Vien tik pastaraisiais metais grupė dalyvavo vienuolikoje parengimų iš kurių pažymėtini: New England Folk Festival, Natick, Ma.; Folk Arts Center Festival, Sanders Theater, Boston, Ma.; Lietuvių Diena, Kennebunkport, Maine; State House International Festival, Manchester, N.H.; International Festival, Providence, R.I.; Kanados ir Amerikos Latvių Dainų ir Tautinių Šokių šventė, Boston Gardens, Boston, Ma.

VI-je šventėje dalyvauja 44 Sambūrio šokėjai, jaunių ir studentų grupėse. Šokius akordeonu palydi Edvardas Meilus. Grupei vadovauja Gediminas ir Lilija Ivaškos.

Studentų grupė: Bostono Lietuvių Tautinių Šokių Sambūris, Boston, Mass. Studentų ir jaunių šokėjų grupė

Aušraitė Danutė
Bizinkauskaitė Verutė
Grauslytė Danutė
Grauslys Richardas
Gražulis Rimas
Gražulytė Regina
Gailiūnas Petras
Ivaška Ramūnas
Ivaška Aleksandras
Ivaškaitė Danutė
Ivaškaitė Dalia
Ivanauskaitė Nijolė
Kontautaitė Lidija
Kulbytė Regina
Kulbis Antanas
Kulbis Tadas
Lizdenytė Ondinė
Matulaitytė Daiva
Matulaitis Vaidas
Nenortas Rimas
Pivoriūnaitė Marytė
Rastonytė Gailė
Špokevičiūtė Brigita
Šležaitė Danutė
Štuopis Povilas
Štuopis Tomas

BROCKTON, MASS. Padangėje

SŪKURYS, Brockton, Mass., tautinių šokių grupė dalyvaus VI Taut. Šokių Šventėje.

Bostono Lietuvių Tautinių Šokių Sambūris Boston, Mass. Jaunių Šokėjų grupė.

Jaunių grupė:

Čepas Petras
Dambrauskaitė Rasa
Goštautas Vytautas
Ivaškaitė Dalia
Ivanauskaitė Vida
Jurgėla Vytautas
Kiliulis Tomas
Kalen Jonas
Lizdenis Ričardas
Philips Nina
Šležas Andrius
Veitaitė Audrė
Vidurgenytė Aušra
Vilius Titas
Vilutytė Nina
Raulet Mia

Mieli SANDAROS skaitytojai ir bendradarbiai!

Skaitytojų ir Sandaros administracijos patogumui, apačioje čia dedame atkarpą, kurią užpildžius prašome prisiųsti Sandaros administratorei p. Editai Rimkienei, kas dar nėra susimokėjęs už laikraštį. Taip pat prašome surasti ir naujų skaitytojų. Už jūsų malonų atsiliepimą ir SANDAROS parėmimą būsime labai dėkingi.

Visos aukos skelbiamos Sandaroje.

Siųsti šiuo adresu: SANDARA, 840 West 33 rd Street, Chicago, Ill, 60608

Siunčiu SANDAROS METINĘ PRENUMERATĄ..... 10 dol.

Siunčiu auką SANDAROS SPAUDOS FONDUI..... dol.

Iš viso..... dol.

(Nuo 1980 m. sausio 1 d. Sandaros prenumerata metams $ 10.)

MANO PAVARDE.....

ADRESAS;.....

****

SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE (SLA) VAJŲ NAUJIEMS NARIAMS DAR PRATĘSIA

****

Taip pat yra proga ir seniems nariams savo apdraudas padidinti. Vajaus metu kandidatai į SLA narius pirmais metais temoka tik pusę kainos, aplikantų sveikata netikrinama, galima apsidrausti iki $5,000. Dar nevėlu pasinaudoti šia proga !

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 West 30th St., New York, N. Y. 10001
Tel. [212] 563-2210

SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

yra seniausia, didžiausia ir turtingiausia lietuvių fraternalinė organizacija. SLA dirba taip pat kultūrinį darbą, apdraudžia pigiausiomis kainomis, jau išmokėjo daugiau kaip 8 milijonus apdraudų savo nariams, neieško pelno, nariam padeda tik savišalpos pagrindu, galima apsidrausti iki $ 10,000., apdraudžia ir Taupomąja apdrauda, vaikus apdraudžia pigia terminuota apdrauda.

NADAS RASTENIS

KAIP OLEVIČIUS PĖSČIAS ĖJO Į AMERIKĄ

TIKRAS ATSITIKIMAS ♦ PASAKOJO JUOZAS OLEVIČIUS ♦ TARMIŠKAI UŽRAŠĖ NADAS RASTENIS ♦

Šis aprašymas pirmą kartą "Sandaroje" buvo atspaustas 1927 metais. Straipsnis sukėlė didelį susidomėjimą ne tik skaitytojų tarpe, bet ir tų, kurie "Sandaros" nuolatos neskaitė: vieni rinko laikraščio iškarpas, kiti siuntinėjo iškarpas savo pažįstamiems, kurie laikraščio neskaitė. Ir po to per daugelį metų pats autorius - a.a. Nadas Rastenis ir "Sandaros" redakcija gaudavo daug gerų atsiliepimų ir net pageidavimų visa tai perspausdinti antrą kartą.

Tam tikslui prieš kurį laiką a.a. Nadas Rastenis redakcijai prisiuntė to straipsnio rankraščio nuorašą ir prašė dar kartą po kelių dešimčių metų šį straipsnį perspausdinti ir patenkinti senųjų "Sandaros" skaitytojų pageidavimą.

Tai įvykdome dabar, kartu pagerbdami gilios atminties Sandaros veikėją - poetą adv. Nadą Rastenį.

Tikimės, kad šis jau istorinis apsakymas bus įdomus visiems.

Red.

Aš, Juozas Olevičius, gimiau Oniškio kaime, Pasvalio parapijoj, 1863 metais. Iš mažens turėjau didelį norą mokytis, bet mano tėvas buvo prastas kaimietis, ne suprato mokslo vertės ir sakė, kad visi mokyti žmonės eina į peklą. Todėl mano tėvas, gero velydamas, kad aš nepatekčiau į peklą ir neleido mane mokytis.

Kai aš jau kiek paaugau, tai pradėjau pats mokytis kiek galėdamas. Bet matydamas, kad pats namie negalėsiu mokslus išeiti, bandžiau susitaupyti tam tikslui pinigų. Laimės ieškodamas buvau nuvykęs Petrapilin ir Seratovan. Susitaupęs 100 rublių, grįžau Lietuvon ir vėliau nuvykau Mintaujon ir ten pradėjau privatiškai mokytis. Rengiausi eiti į kunigus, nes tada Lietuvoje tas buvo madoje. O kas svarbiausia, tai kunigui nereikėjo tiek daug mokytis, kaip kitose profesijose. Mat, kunigu mokytis, išėjai keturias klesas gimnazijos, pasimokinai poterių ir jau kunigas!

Bet truputį pasimokęs Mintaujoje, paėmęs privačių lekcijų, pamačiau, kad jau mano 100 rublių baigiasi. Mane pradėjo ėsti rūpesčiai! Buvau girdėjęs, kad Amerikoje "veltui" leidžia į kunigus. Bet pasiek tu dabar Ameriką, kai pas mane tik keliolika rublių liko.

Geresniam dalyko nusprendimui, nuvykau Kaunan pas kunigą Dambrauską, kuris pirmiau buvo Pasvaly, ir su kuriuo turėjau pažintį.

Jis man nieko praktiško nepatarė, tik linkėjo pasisekimo, davė man savo liudymą ir magaryčiom pridėjo tris rublius.

Aš vėl grįžau namo ir gerai viską apgalvojęs, nutariau pasiekti Ameriką.

Viską, ką tik turėjau ir galėjau parduoti, pardaviau ir surinkau 70 rublių.

Kovo mėnesyje, 1887 metais, jau aš buvau prisirengęs kelionėn. Atsisveikinęs su namiškiais ir gimtiniu kaimu, pėsčias išsileidžiau eiti ir nuėjau 7 rusiškas mylias į Šiaulius. Čia paėmiau "diližaną" ir nuvažiavau iki Tauragės, o paskui ėjau pėsčias iki Vokietijos rubežiaus. Priėjęs prie Vokietijos sienos, sustojau kaime ir klausinėju, ar kas iš kaimiečių neina į Prūsus. Man nurodė porą vaikinų, kurie dažnai vaikščioja į Prūsus, nešti degtinės iš ten į Lietuvą. Vienas jų man pasakė, kad jis tą vakarą eis į Prūsus ir mane perves per rubežių. Jis mane apvilko savo drabužiais, padarė iš manęs degtinės "kontrabanščiką", ant pečių uždėjo blekinę, su kokia jie tada gabendavo degtinę. Mat, degtinnešius rusų rubežiaus sargai lengvai praleisdavo. Kareiviams davus kelioliką kapeikų einant Vokietijon, o atgal - degtinės, paprastai praleisdavo. Sienos sargai manydavo, kad degtinės nešimas, tai mažas prasižengimas; o žmogus pereinantis per rubežių vistiek niekur nedings. Tai ir perleisdavo. Pavakary, tas vaikinas ir aš; apsivilkęs jo duotais rūbais, o savus, surišęs į rišulį, su blėkinėmis ant pečių pradėjome eiti rubežiaus link. Tai buvo šeštadienio vakaras.

Priėję prie rusų kareivio davėm jam po 20 kapeikų ir jis mus praleido. Kiek paėjėję sustojome karčiamoje. Aš persivilkau savais rūbais, atsiskyriau su tuo vaikinu ir išėjau Tilžės link. Ant rytojaus, sekmadienį, nuėjau į Tilžę ir buvau lietuviškoje bažnyčioje. Po pamaldų nuėjau pas kunigą ir išsimainiau rusiškus pinigus į vokiškus.

Sekančią dieną nuėjau į laivakorčių agentūrą ir ten pamačiau, kad aš turiu pinigų tik už laivakorte užsimokėti, o už geležinkelį ir maistui pinigų visai nelieka.

Manau sau: jeigu taip, tai aš dabar nusipirksiu lietuviškų knygų, parnešiu Lietuvon, užsidirbsiu pinigų knygas parduodamas ir tada vėl grįšiu Vokietijon kelionei į Ameriką.

Nuėjau pas tą patį kunigą, atsimainyti pinigus. Jam pasakiau apie pirkimą knygų ir ėjimą atgal. Jis man sakė, kad pats turi knygų ir man parduos. Aš nuo jo prisipirkau Aušros Kalendorių, maldaknygių, abrozėlių ir t.t., už 27 rublius. Jis man viską surišo į pundą, panašų į žydišką "kromą" ir aš išsileidžiau atgal Lietuvon, taikydamas eiti tuo pačiu keliu, kuriuo atėjau. Maniau, kad eisiu į tą pačią karčiamą ir lauksiu to vaikino vėl ateinant ir jis mane atgal perves per rubežių. Aš ėjau, ėjau. Sutemo. Naktis. Tos karčiamos dar nepriėjau. Pasiekiau kokius tai vartus, kurie buvo atviri. Aš ėjau ir nuėjau. Niekas manęs nekliudė ir nematė. Einu toliau. Žiūriu, kad kiti vartai, margai maliavoti. Tada man dingt į galvą, kad aš vokišką liniją jau perėjau ir priėjau prie rusiškos. Nusigandau. Nežinojau ką daryti! Iš kelio išsisukau ir, nakčia, per krūmus, palengva ėjau taikydamas Lietuvos link.

Išėjau į lauką. Pamačiau atstumoje į rytus namus. Priėjau, pabaladojau į langą. Viduj žmogus atsiliepė ir klausė, ko noriu. Aš vokiškai jį paklausiau, ar aš esu jau Lietuvoje ar dar Vokietijoje. Jis man irgi vokiškai atsakė, kad tai jau Lietuva, kad jau perėjau per pirmą eilę rusų sargybos, bet per antrą dar turiu eiti.

Aš jo pasiprašiau įeiti į vidų. Jis mane įsileido. Pasakė jis man, kad dieną stovi tik viena eilė rusų sargybos, o naktį - tai dvi. Jis man leido pernakvoti ir pasakė, kad ant rytojaus, kai antroji eilė kareivių savo liniją apleis, tuomet aš liuosai galėsiu eiti.

Kai išaušo, jis man pasakė, kad jau galiu eiti, nes antroji eilė sargų sugrįžo kardonan. Aš jam užmokėjau vieną markę už nakvynę knygas užsidėjau ant pečių ir išsileidžiau eiti. Eidamas išgirdau, kad kas šaukia. Žiūriu - rusų kareivis. Mat, jo būta užmigta ir pavėluota grįžt kardonan. Jis prie manęs priėjo su revolveriu rankoje. Aš, beveik mirdamas iš baimės, palengva paslėpiau 15 rublių už rankovės užlankščio.

Jis mane paklausė, ką aš nešu. Aš atsakiau, kad knygas. Kad užkeiks jis mane! Mat, jis manė, kad aš nešu degtinę, tai jis nuo manęs jos gaus. Bet knygos - ką gi maskolius darys su lietuviškomis knygomis?!

Pradėjau jį prašyti, kad mane paleistų ir siūliau 3 rublius. Bet jis sakė, kad bijąs. Nes buvo aikštėje kardono ir kiti galėjo matyti. Tai nepaleido ir nuvedė kardonan.

Palaikė mane iki pietų ir tada išvežė Tauragėn, į muitinę, kur paėmė mano visas knygas, viską peržiūrėjo, pasvėrė ir pasiliko. Vėliau inspektorius mano rusišką pasportą, dokumentus ir knygas peržiūrėjo ir pasakė, jei aš turiu 25 rublius sumokėjimui baudos, tai mane paleis. Aš neturėjau ir atsakiau, kad neturiu. Tuomet inspektorius pašaukė kareivį ir mane, su visais dokumentais ir našuliu, liepė vesti pas miravą (taikos teisėją)

Teisėjas viską gan atydžiai peržiūrėjo ir į mane ilgai pažiūrėjęs klausė, kaip aš perėjau per rubežių, kad manęs nepagavo. Aš atsakiau , kad nešiau knygas, paklydau ir nežiniomis perėjau per rubežių. Jis man tarė: "Koks tu kvailys! Kodėl nepasiėmei ko, kad pervestų?" Aš paaiškinau, kad taip ir norėjau padaryti, bet nepavyko.

Tada jis paėmė kunigo Dambrausko liudymą ir sakė, kad jis jį gerai pažįstąs; kad kai kun. Dambrauskas buvęs Pasvalyje, tai jis, teisėjas, tada buvęs Pasvalio policijos sekretoriumi. Jis gailėjo, kad aš neturiu 25 rublių ir pasakė: "Žinai ką, aš tau galiu duoti tris paras arešto, palaikyti per tris dienas ir paleisti. Bet ant tavo dokumentų aš turiu uždėti arešto žymę. Aš tau tokios žymės nenoriu dėti. Žinai ką: aš tave pasiųsiu atgal pas inspektorių ir, jei jis tau sumažins bausmę, tai aš tave visai paleisiu."

Aš buvau vėl atvestas į muitinę, bet čia to inspektoriaus jau nebuvo, o buvo kiti du. Vienas jų paėmė mano popierius ir teisėjo raštą, tarė: " Matai, jis nori jį paleisti!" Man bausmę padidino iki 1100 rublių ir vėl pasiuntė pas taikos teisėją.

Taikos teisėjas turėjo jurisdikciją tik iki 1000 rublių baudos. Aukščiau 1000 rublių bylos ėjo "okružnan"-apskrities teisman. Tada man pasakė, kad mane tarabonys atgal, Panevėžin, į apskrities teismą.

Po to nuvedė mane į kalėjimą. Mano popierius paėmė, o mane įmetė į nemažą skyrių, pilną kalinių. Kad šoks jie link manęs! Maniau, kad mane jie suės. Šokau ir mečiausi į kampą. Sargas vienok manęs pagailėjo ir iš ten išėmęs nuvedė į ligoninį skyrių.

Sekančią dieną nuvedė mane į valsčiaus raštinę ir išlaikė dvi paras. Čia buvo visi broliai - žemaičiai. Jie gailėjo manęs ir davė man valgyti. Trečią dieną rytė davė valgyti. Neužilgo pamačiau, kad ateina su retėžiais link manęs. "O kam tie reikalingi?", aš užklausiau. "Nu gi taip reikia",- man atsakė - ir uždėjo retėžius ant mano rankų!

Mano našulys su knygomis liko muitinėje. "Resilnas" paėmė mano dokumentus ir mane išsivedė. Tai buvo 1887 kovo 18 dieną.

Sniegas jau tirpo, bet jo dar buvo nemažai. Mano vedėjas buvo apysenis žmogus. Einam keliu, einam ir einam. Po kiek laiko pasivijo mus važiuojantis vyras. Mano vedėjas prašė jį, kad mus pavėžėtų. Važiuojantis atsakė, kad jei bus užmokėta, tai pavėžės. Vedėjas sakė, kad jis pinigų neturi. "Tai gal areštuotasis turi pinigų? Lai jis užmoka",- važiuojantis pareiškė. Vedėjas atsakė, kad ir aš neturiu, kad aš nieko blogo nepadariau, tik buvau areštuotas už knygų nešimą.

(Bus daugiau)

KAZYS JAKUBĖNAS

EILĖRAŠČIAI IŠ VILNIAUS KALĖJIMO

* * *

Vilniaus mieste turmužėlis,
Užkalti langeliai.
Tai dejuoja suvaryti
Lietuvos berneliai.

Jų ne vieną kulipkėlė
Švilpdama nuskynė.
Jų ne vieną apraudojo
Lietuva tėvynė.

Iš žaliųjų giružėlių
Rinko ir medžiojo.
Aukštos pušys sudejavo,
Ąžuolai raudojo.

Jau žaliuoja dirvonėliai,
Nearti laukeliai, —
Vilniaus mieste turmužėlis,
Užkalti langeliai.

* * *

Pro kalėjimo langelį
Kitados žiūrėjau
Ir į tolimą žvaigždelę
Aš karštai tikėjau.

Ir užkaito mano kraujas,
Degino krūtinę.
Ir tikėjau rytą naują,
Brėkštančią aušrinę.

Ir tikėjau širdį tyrą
Žemės numylėtos,
Ir skambėjo mano lyra
Pančių palytėta.

Ak, žvaigždelę dengia rūkas,
Nematyt rytojaus.
Tik naktis tamsi, padūkus,
Pančiai tik ant kojų.

(Iš neseniai išleistos knygos. Leidėjas - dr. M.Morkūnas)

OKUPUOTOJ — LIETUVOJ

Viename laiške iš okupuotos Lietuvos rašo: "Visą kovo mėn. išsilaikė sniegas, balandis ir gegužis taip pat buvo šaltas. Tik keletas dienų pasitaikė gražesnių, bet nespėjo apsidžiaugti ir žiūrėk vėl šaltas vėjas, lietus ledžiukais krenta arba tiesiog sukasi ore didelės purios snaigės. Dabar skaitosi prasidėjo vasara, na ir pirmosios dienos - jau tikrai galima pasidžiaugti. Viskas pilnai pražydo, dabar pats alyvų ir sodų žydėjimas, šilta, gražu.

Neseniai man teko išstovėti eilėje 4 valandas. Norėjau nusipirkti paklodžių. Sužinojau, kad į parduotuvę yra atvežta paklodinės medžiagos ir margo perkelio. Bet jau buvo labai didelė eilė. Išstovėjau 4 val. labai pavargau ir beliko prieš mane apie 20 žmonių, o medžiaga pasibaigė. Labai verkiau. Sekmadieniais ir pirmadieniais pas mus parduotuvės uždarytos. Pas mus yra labai didelis skirtumas tarp paprastų žmogelių ir pareigūnų ..."

LKDS KONFERENCIJOS PAGRINDINĖS MINTYS

BIRUTĖ KEMEŽAITĖ

Kadangi Chicago's lietuvių dienraščių korespondentai LKDS konferenciją pristatė tik darbotvarkinės rutinos eiga (chronologiniai), tai aš mėginsiu į ją pažvelgti iš kito taško: į LKDS konferencijoje iškeltas esmines mintis...

Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos konferencija įvyko 1980 m. gegužės 24 ir 25 dienomis Chicago'je šv. Mergelės Marijos Gimimo parapijos salėje. Ją atidarė LKDS centro komiteto pirmininkas Vl. Šoliūnas. Į prezidiumą buvo pakviesti: S. Dubauskas, A. Povilaitis ir P. Razgaitis. Pradžiai pirmininkauti buvo pakviestas S. Dubauskas, kiek vėliau pirmininkavimą perėmė P. Razgaitis, jį sumaniai, tvarkingai ir tvirtai išvedęs iki galo.

Buvo daugybė sveikinimų raštu ir žodžiu. Sveikinimus pakaitomis skaitė Ramunė Tričytė ir A. Viliušis. Nei sveikintojų, nei atstovų dariusių pranešimus nevardinsiu, pristatysiu tik "Tėvynės Sargo" redaktoriaus Petro Maldeikio ir LKDS centro valdybos komiteto pirm. Vl. Šoliūno pranešimą, kuris apima trijų metų LKDS veiklos kadenciją.

*

LKDS nariai stipriai iškėlė spaudos reikšmę organizacinės veiklos plėtroje. Jie pasidžiaugė ne tik informaciniu turiningu savo leidžiamu biuleteniu, bet ypač atgaivintu ir tris kartus pastoviai per metus išeinančiu "Tėvynės Sargu", išreikšdami dėkingumą ir reikiamą pagarbą to žurnalo atgaivintojui, sumaniam redaktoriui Petrui Maldeikiui. Toks LKDS troškimas turėti savo spaudos organą, rodo jos rimtį, narių organizacinį sąmoningumą, nes nuosavas laikraštis, ar žurnalas yra organizacinės veiklos gyvybinis pulsas.

"Tėvynės Sargo" redaktorius P. Maldeikis pasidžiaugė, kad finansinių sunkumų neturi ir skaitytojų, atrodo, jam netrūksta, tiktai pasigedo bendradarbių nusiskųsdamas, jog kartais didesnę dalį žurnalo tenka prirašyti pačiam. Vl. Šoliūnas ir pats redaktorius kreipėsi į susirinkusius, paragindamas, kad tie, kurie sugeba rašyti straipsnius prisiųstų jų "Tėvynės Sargo" redakcijai.

*

Vl. Šoliūnas 3-jų metų veiklos apžvalgą savo pranešime suskirstė į tris dalis: kaip mes veikėme, ko mes siekėme ir kas mes esame.

Krikščionių Demokratų centro komitetas stengėsi savo veikla LKD Sąjungą sustiprinti, ją visapusiškai ugdyti, LKD veiklą įprasminti Lietuvos laisvinimo darbe. Pranešime sakoma, kad VLIK'o paskutiniuose rinkimuose šis komitetas suvaidino pagrindinį vaidmenį, VLIK'o pirmininku buvo išrinktas krikščionis demokratas. Vl. Šoliūnas pranešime primena, kad VLIK'o Tarybos perkėlimas į Chicago ir į ją įtraukimas naujų narių, duos galimybę sėkmingiau įvykdyti VLIK'o uždavinius. Jis pabrėžė: "Mes tikėjome ir tikime, kad VLIK'o institucijos išlaikymas išeivijoje yra vienas iš svarbiausių mūsų uždavinių, ir mums atrodo, kad Lietuvos laisvinimo byla be VLIK'o institucijos būtų silpna ir jos tęstinumas abejotinas. Mes priešinomės ir priešinsimės bet kokioms pastangoms Lietuvos laisvinimo bylos gynimą nupolitinti ir padaryti dalimi bet kokios, kad ir didžiausios, visuomeninės ar kultūrinės organizacijos. Mes nematome reikalo kurti VLIK'o darbus dublikuojančias komisijas,

(Nukelta į pusl.5)

CHICAGO

ŠEŠTOJI LIETUVIŲ TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTĖ

1980 m. liepos 5 - 6 d. Internat. Amfiteatre, Chicago IL.

5620 So. Claremont Ave., Chicago, IL. 60636
Tel.: (312) 778-2200

LIETUVIŲ DIENA CHICAGOJE

Liepos mėn. 5 d. 1980, šeštadienis

10:30 v.r. — 11:00 v.v. Lithuanian Plaza (69th Str.) Marquette Parke įdomi ir įvairi programa: muzika, pasimatymai su pažįstamais, meno parodos, maistas, gėrimai ir daug daugiau.

Liepos mėn. 6 d. 1980, sekmadienis:

10:00 v.r. Pamaldos Tėviškės Liuteronų bažnyčioje, 6641 So. Troy.
10:30 v.r. Mišios Marquette Parko Nativity B.V.M. bažnyčioje 69 & Washtenaw.
12:30 p.p. Autobusai iš viešbučių į šventę.
1:30 p.p. Šokėjai rikuojasi įžygiavimui.
2:00 p.p. VI L.T.Š.Š. programa.
VI L.T.Š.Š. banketas — Condesa Del Mar — 12220 So. Cicero Ave., Alsip, IL.
7:00 v.v. Kokteiliai
8:00 v.v. Vakarienė

Nijolė Jasėnaitė - Pupienė, Šokių direktorė.

LIETUVIŲ NEPAVARGS KOVOJE UŽ LIETUVOS LAISVĘ

Trumpos žinios

• KAZIUNĖ PETRULIENĖ dalyvavo Sandaros piknike su viešniomis iš Wisconsino GRACE MITKA ir MARY HAPP (Mažanyte).

• MRS. ANASTAZIJA VALANČIUS žmona mirusio Stanley Valančiaus, buv. radio pranešėjo ir Budriko baldų krautuvės tarnautojo) dabar yra Brentwood Nursing Home, 5400 W. 87 Str., Burbank, Ill. Room 8, Bed.1.

Po staigios ligos, dabar po truputį sveiksta.

LIETUVIŠKA KAIMO GEGUŽINĖ

LIEPOS 20 DIENĄ

Lietuvos Vyčių salėje ir darže,
2455 West 47th Street, Chicagoje
Kviečiame visus su draugais gausiai dalyvauti

GROS KAIMO MUZIKANTAI • LIETUVIŠKOS VAIŠĖS • ŠOKIAI • LINKSMA PROGRAMA • PIRMĄ KARTĄ CHICAGOJE • DAUG LAIMĖJIMŲ • PRADŽIA 12 val.

RENGIA VARPININKŲ LEIDINIŲ FONDAS

PETRONĖLĖ GLOVECKIENĖ LANKOSI CHICAGOJE

Petronėlė Gloveckienė iš Sun City, California, lankosi Chicagoje. Apsistojo pas savo gimines Grožvydą ir Eleną Lazauskus, Addison, Ill.

P. Gloveckienė yra ilgametė sandarietė ir "Sandaros" rėmėja. Per daugelį metų ji su savo vyru a.a. Jurgiu Glovecku gyveno Chicagoje, kur jie turėjo mėsos biznį. Būdami labai malonūs ir nuoširdūs jie įsigijo daug draugų. Ne vieno šiandien jau nebėra gyvųjų tarpe, o pats a.a. Jurgis Gloveckas mirė prieš du metus Sun City, California.

P. Gloveckienė aplankė savo dar likusius labai gerus draugus: Mrs. H. Maskin su dukra Trudy, kuri yra P. Gloveckienės krikšto duktė, Mr. & Mrs. Wesbar, Mrs. Pupin, Mrs. Babilius, Mrs. Anna Kasman, Mr. & Mrs. Kazik ir Mrs. Kazy su dukra.

Ilgamečiai P. Gloveckienės draugai labai gražiai ją priėmė ir vaišino, tuo parodydami, kad tikri draugai, lieka draugais visuomet.

Išleidžiant šį numerį P. Gloveckienė lankėsi "Sandaroje", susipažino su nuolatiniais, pasišventusiais "Sandaros" laikraščio talkininkais bei jų darbu.

Beto P. Gloveckienė dalyvaus ir Tautinių Šokių Šventėje bei bankete.

A.S.

Atvyksite - nesigailėsite !

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS (R) BRIGHTON PARKO VALDYBA

Liepos 13 dieną

ŠAULIŲ NAMUOSE RUOŠIA

G E G U Ž I N Ę

Veiks laimės šulinys ir bufetas. Skanūs užkandžiai. Pradžia 12 val.
ATVYKSITE - NESIGAILĖSITE!

V a l d y b a

BALZEKO MUZIEJAUS METINĖ GEGUŽINĖ įvyks, sekmadienį, liepos 13 dieną, New Buffalo, Michigan, nuo pat pietų iki vėlaus vakaro.

Bus daug įvairių pramogų. Dalyvaus Elli Livcinas šokėjų grupė, Muziejaus Moterų Gilda, bus sportas ir žaidimai. Įėjimas laisvas. Vadovas J. Kwain. Informacijai telef. 523 - 5523. Atvykite su šeimomis ir draugais.

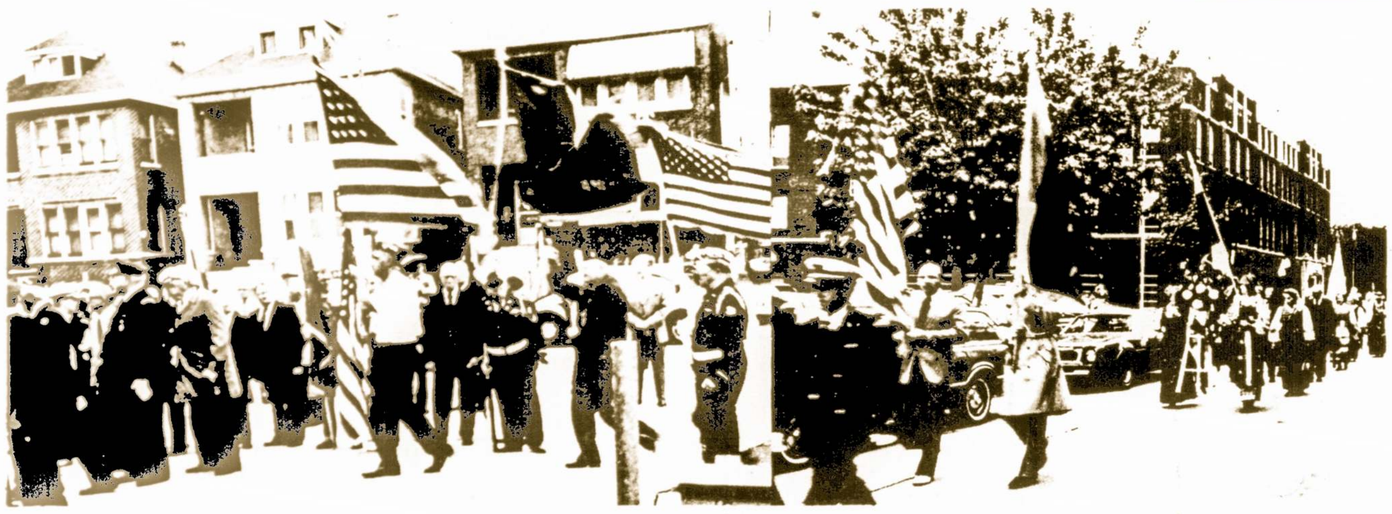

Baisiojo birželio minėjimas įvyko birželio 15 d. Chicagoje, Marquette Parke. Organizacijos su vėliavomis žygiuoja į Švč. M. Marijos Gimimo lietuvių parapijos bažnyčią pasimelsti už žuvusius ir okupanto nukankintus brolius ir seseris lietuvius. Iškilmingą minėjimą surengė Chicagos Lietuvių Taryba.
C. Genučio nuotraukų junginys

Kas skaito, rašo—
SANDARĄ
išsirašo

GERA DARBO PROGA GERAM LIETUVIUI

Chicagos Lietuvių Tautinėms kapinėms reikalingas Užveizda - manager, nes dabartinis (esamas) užveizda Stanley Kaslas, greitu laiku išeis į pensiją.

Pageidaujama lietuvio gerai mokančio anglų kalbą ir rašybą, taipgi susipažinusio su knygvedyste. Darbas pastovus ir geras atlyginimas. Dėl detalių informacijų teiraukitės pas Stanley R. Kaslas, Lithuanian National cemetery, 8201 So. Kean Ave., Justice, Ill. 60458
Telefonas. (312) 458 - 0638

AUKOS "SANDAROS" SPAUDOS FONDUI

100.00 Antanas Walskis, Chgo. Ill. (Palikimas pagal testamentą)
50.00 Regina Čirpulis, Houston, Texas
20.00 Paul J. Petraitis, Torrence, Cal.
10.00 Ona Biežis, Oaklawn, Ill.
10.00 Joseph Brundza, Bloomington, Ind.
10.00 Sally Paalksnis, Chgo. Ill.
10.00 Liuda Klausa, Chgo. Ill.
5.00 Agota Matuliokas, Chgo. Ill.
5.00 St. Brazauskas, Hartford, Conn.
5.00 Stasė Palekas, Chgo. Ill.

Visiems skaitytojams, pratęsusiems "Sandaros" prenumeratą ir dar prisidėjusiems auka, širdingai dėkojame.

Apdraudų Agentūra Tel.: 778-2233
Bell Realty & Bace Ins. Agency
Juozas Bacevičius
VALANDOS
Kasdieną 9 - 8 val. vakaro
Šeštadieniais ir sekmadieniais
9 - 4 val. po pietų
6529 So. Kedzie Ave.
— Chicago, Ill. 60629

SOPHIE BARCUS RADIO ŠEIMOS PROGRAMOS
ALDONA ir dukra SOFIJA DAUKAI IŠ WOPA 1490 KIL. AM
Lietuvių kalba: kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 4:00 - 4:30 val. po piet
Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 8:30 iki 9:30 val. ryto.
7159 South Maplewood Avenue Tel.: HEmlock 4-2413
CHICAGO, ILLINOIS 60629

ŠIMAITIS REALTY
INSURANCE • INCOME TAX • NOTARY PUBLIC
2951 W. 63rd Street CHICAGO, Illinois 60629
Office — 436-7878
Res. 839 - 5568
VLADAS SIMAITIS, J. D.
Registered Broker

Didžiausias Kailių Pasirinkimas!
PAS VIENINTĖLĮ LIETUVĮ KAILININKĄ CHICAGO'JE
Įstaigos: 263-5826
Namų: 677-8489
NORMANĄ BURŠTEINĄ
185 No. Wabash Avenue
second floor
Chicago, IL 60601

NAUJA LIETUVIŠKA RADIJO PROGRAMA
"LIETUVOS AIDAI"
Veda Kazė BRAZDŽIONYTĖ
KASDIEN nuo pirmadienio iki penktadienio
8:3o val. vakare
Visos laidos iš WOPA 1490 AM BANGA.
ST. PETERSBURGE: 12 val. 30 min.
WTIS 1110 AM BANGA.
Adresas: 2646 West 71-st St.
Chicago, Ill. 60629. Tel. 778-5374.

ENGLISH section

FROM THE SANDARA CONING TOWER

One Lithuanian who is making a name for himself in the film world is George Mikell of England, who recently visited his brother in Chicago, after acting Captain Rofer in "The Sea Wolves", filmed in India with Gregory Peck, Roger Moore and David Niven, George Mikell was born Jurgis Mikelaitis in Tauragė, Lithuania, and began studying acting while a displaced person at Oldenburg, Germany. His parents settled in Australia, where George continued his career as an actor and was noticed by a visiting English Old Vic Theatre group and encouraged to come to England. He continued his drama studies at London and a turning point came when he got a part in the film "The Guns of Navaronne". After that he was chosen for fifteen other big films in addition to successful appearances in Shakespearean and other British plays. He was Disraeli in the film The Portrait of a Queen, musical teacher Langer in Five Finger Exercise and Bruce Lowell in Love from a Stranger. All these were recently shown over American TV stations.

* * *

One of the wealthiest movie stars in the United States is Charles Bronson. He owns a mansion at Bel Air, Cal., a 260 acre farm in Vermont and a luxury apartment in New York. He was born Kazimieras Bunchinsky at Ehrenfield, Pa. Nov. 3, 1922. His father was Lithuania born Vladas Bučinskas, who not desiring to Fight for the Russian Empire deserted the Czar's army during the Russian-Japanese war and found his way to the coal mines of Pennsylvania, where he married Maria Valinskas, born in Tamaqua, Pa. They raised a family of 15, of whom only 11 are now living. Lithuanian was the language spoken at home. Most of the films in which Charles Bronson starred were more noteworthy for their savagery than artistic merit but they created his fame and brought in the dollars. He himself, however, is a reflective and pensive man, who cherishes privacy. He started his acting career by taking a year's course in drama at New York. By his first marriage he has a son and daughter. Then he married an actress of Latvian descent whose stage name is Jill Ireland who has three sons from a previous marriege. The Brosons have a daughter of their own, a 5-year old girl named by the Arabian name Zuleika. Both Bronsons love to spend their leisure time at the big farm in Vermont.

* * *

Laurence Harvey, who passed away several years ago, distinguished himself in the film Room at the Top which won first prize at the International Festival at Cannes, France, and three American Oscars. He was born Hirsch Skinkis, a son of Lithuanian Jewish parents, Ben and Ella, at Joniškis, Lithuania, oct. 8, 1928. His father emigrated to Capetown, South Africa in 1929, where the family joined him in 1934. Lawrence left his family at the age of 14 and found his way to London in 1946 to study drama and begin his astounding climb to heights in the film world. Early in his carreer he was advised to drop his Jewish Lithuanian name, so he chose to be known as Lawrence Harvey. Later he began to hide jis Jewish descent and advertised himself as a Lithuanian, which he was by the land of his birth. He was married three times. First to the actress Margaret Leighton. His mother was peeved that he didn't marry a Jewish girl. His second wife was Joan Cohn who got her Jewish name by marriage to a Cohn. His third wife was Pauline Stone who in 1975 published her reminiscences of her life with Harvey in the "One Tear is Enough".

* * *

Jacques Sernas began a promising film career in France and continued it to Hollywood. He was born Jokūbas Šernas at Kaunas, Lithuania, Aug. 30, 1925. His father was one of the signers of the Feb. 16, 1918 Declaration at Vilnius proclaiming the establishment of an independent Lithuanian state. His mother was of Jewish descent, Vera Feinberg. Upon her husband's death, she took her son with her to settle in France in 1926. He graduated college majoring in philosophy and medicine. During World War II he joined the French Resistance and was arrested by the Nazis and sent to Buchenwald. He began his film career in 1947, distinguishing himself in the French Film Miroir. In 1952 he came to Hollywood via London and acted in Helen of Troy, Village of the River, Jump into Hell and other films. He was noted for his beautiful physique.

* * *

Another Lithuanian who is going the Hollywood rounds is Robert Harland, born a Jurgutis in Pennsylvania, like Bronson, to a father who was born in the U.S. and a mother born in Lithuania. He studied drama in New York and acted in many TV serials like Target, the Corrupters and others. He is married to an Irish girl and is raising family of three. His ambition is to own a big farm.

* * *

Returning to Lawrence Harvey, it may be noted that he distinguished himself also in some German films, like The Road Upward, Telephone Butterfield 8, but particularly in the Wonderful World of Brothers Grimm. He also tried his hand as producer, director and actor in the film The Ceremony. He also acted in Romeo and Juliet and with Kim Novak in Somerset Maugham's Of Human Bondage. There is a biography of Lawrence Harvey written by Des Hickey from reminiscences by his father, brother Nathan in Israel and brother Robert Sinai in New York. The title of this book is The Prince, the Private and Public Life of Lawrence Harvey.

Vyt. Širvydas

Martinkus receives Hospital Council Award

Mary Ann Martinkus, Emergency Service Clerk, has been awarded a Chicago Hospital Council Humanitarian Award.

She received the award at the Chicago Hospital Council's 25th Annual Luncheon which was held on Wednesday, May 14, during National Hospital Week. The affair was a salute to all Chicago hospitals and their employees.

The luncheon paid special tribute to over 100 Hospital Humanitarians whose unique blend of skill and compassion for the patient reflect the real mission of our hospitals.

The Chicago Hospital Council was so impressed with the story of Mary Ann in SCOPE ("Employee saves young man's life," January 1980) telling of her "going the extra mile" to save a young man's life that it provided the theme for this year's annual luncheon: to honor humanitarians at all Chicago hospitals.

Awardees from each hospital were employees who saved or improved a life through actions that were "above and beyond" the call of duty, one who performed a significant humanitarian act.

("English Section" continued on page 7.)

LKDS KONFERENCIJOS PAGRINDINĖS MINTYS

(Tęsinys iš pusl.3)

nes tai yra tik priedangstis eventualiai pakeisti ir pačią VLIK'o instituciją. Esame tikri savo įsitikinimų teisingumu, užtat matome reikalo šioje kovoje dalyvauti ir prisidėti prie galutinio jos laimėjimo".

Toliau Vl. Šoliūnas savo pranešime sako: "Paskutiniame centro komiteto posėdyje buvo nutarta šiam suvažiavimui įnešti pasiūlymą, kad jis surastų formą Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungai įstoti į Amerikos Lietuvių Tarybą. Mes matome, kad atėjo laikas krikščionims demokratams aktyviai įsijungti į ALT'os eiles, nes Amerikos išeivijoje ALT'o reikalingumas yra tiek pat svarbus kaip VLIK'o institucijos tęstinumas pasaulinėje areno-je."

Per tuos tris metus buvo įkurti du nauji LKD Sąjungos skyriai - Cicero ir St.Petersburg.

LKD Sąjunga bando užmegzti glaudesnius ryšius su kitų kraštų Krikščionių Demokratų Sąjungomis.

Antroje savo pranešimo dalyje "ko mes siekėme" Vl. Šoliūnas primena:

"Kada darnaus ir koordinuoto laisvinimo darbo visi siekiame spaudos puslapiuose, tai praktiškai elgiamės atvirkščiai. Dviejų centro komiteto kadencijų metu bandymai užmegzti glaudesnius bendradarbiavimo ryšius su broliais frontininkais neatnešė teigiamų rezultatų, ir po paskutinių VLIK'o valdybos rinkimų net pablogėjo. Centro komitetas eidamas į pasitarimus nestatė jokių sąlygų ir tik ieškojo būdų sugrąžinti vienybę krikščioniškų, politinių ir rezistencinių grupių tarpe. Mes nebandėme spręsti ar lyginti ideologinių skirtumų, bet ieškoti praktiškų ir gyvenimiškų atsakymų dabarčiai. Įdomu, kad šis bendradarbiavimo būdas pasirodė priimtinas ir teisingas beveik visoms kairiosioms ir dešiniosioms VLIK'ą sudarančioms grupėms, bet atmestas mūsų ideologijai artimiausios grupės ir keletos jos sąjungininkų."

Tai štai, kiek geros valios parodė krikščionys demokratai frontininkų akcentuojamos "vienybės" atžvilgiu, bet frontininkams, atrodo, toji "vienybė" yra tik priemonė kitų kaltinimui ir tos vienybės ardymui...

Trečioje savo pranešimo dalyje, "kas mes esame", Vl. Šoliūnas iškelia nuopelnus LKD Sąjungos darbuotojų jiems dėkodamas. Centro komiteto vicepirmininkui VLIK'o reikalams Stasiui Lūšiui, kuris, pačio Vl. Šoliūno žodžiais tariant, pajėgė atstatyti LKD partijai prideramą įtaką Vyriausiame Lietuvos Išlaisvinimo Komitete. Toliau jis mini vice-pirmininką Praną Povilaitį, palaikantį narių tarpe optimizmą, ir A.Viliušį, pagrindinį LKDS biuletenio įgyvendintoją. Dėkingumas išreiškiamas A.Venskui, vice-pirmininkui užsienio reikalams, LKDS iždininkei dr.A. Rugienei, finansinius atsiskaitymus su valstybinėmis įstaigomis atlikusiam Juozui Paškui, uoliam "Tėvynės Sargo" platintojui administratoriui A.Balčyčiui, LKD Sąjungos skyrių Floridoje įkūrusiai M.Peteraitienei ir kt.

*

Reikėtų stabtelti ir prie Konferencijos simpoziumo, kuriame dalyvavo Vladas Šoliūnas, dr. Kazys Šidlauskas, Algirdas Kasulaitis ir moderatorium dr. Juozas Meškauskas.

Algirdas Kasulaitis pasakė šiam simpoziumui įvadinę kalbą aktualiais LKDS klausimais. Jis pabrėžė, kad bendradarbiavimas su tauta mums nėra reikalingas, nes mes patys esame tos tautos dalis, tad nėra reikalo bendradarbiauti patiems su savimi. Bet LKD nusistatė nebendradarbiauti su tautos priešu. Kalbėdamas apie jaunimą Kasulaitis pastebėjo, kad paskutiniame Jaunimo Kongrese pats jaunimas prisipažino, kad jiems trūksta politinio sąmoningumo. Gabija Juozapavičiūtė ir Kojelis "Drauge" rašė, kad politinis auklėjimas buvo užmestas. Okup. Lietuvoje 12 metų mergaitė kovoja už laisvę, o čia (išeivijoje) negalima į tokią veiklą įtraukti nei dešimties jaunuolių. Prelegentui atrodo, kad nekalbant apie politinį sąmoningumą, jaunimui stinga ir ideologinio sąmoningumo. Jaunimo problema yra lietuvių tėvų, gimusių jau nelaisvoje Lietuvoje, silpnai kalbančių, ar nenorinčių kalbėti lietuviškai. Tad iš tokių tik vienas - kitas susižavės Krikščioniškąja Demokratija. Tačiau reikia stengtis kiekvienam jaunuoliui suteikti politinį ir socialinį Krikščioniškosios Demokratijos grožį.

Kalbėdamas apie katalikų kovą už Dievą ir savo teises, A.Kasulaitis sako: "Tautos ir žmogaus teisės neatskiriamos". (Tai kodėl už žmogaus teises kovojama atskirai? B.K.)

Palietęs politinės veiklos klausimą, prelegentas pastebėjo, kad krikščionių demokratų pastangomis VLIK'as pakeitė nusistatymą savo konferencijas ruošti vienoje vietoje, kad A.Kasulaitis turi nemažai duomenų ryšium su tuo, kas darėsi užnugaryje, kad VLIK'o rinkimai neįvyktų. Visuomeniniai santykiai negerėja, bet blogėja, ypač įsikūrus Visuomeninių reikalų tarybai, išryškina, kad pastangos sugriauti VLIK'ą ir ALT'ą padidėjo.

Dr.K.Šidlauskas kalbėjo apie VLIK'o vargus praeityje ir dabar ir santykius su LB-ne. Jis priminė, kad ir prieš 25 metus VLIK'as buvo suskilęs ir buvo sunku jį iš tos krizės išgelbėti, išlaikyti teisingą laisvinimo koncepciją. Buvo daug kartų mėginta VLIK'ą iš teisingos laisvinimo koncepcijos išjungti. VLIK'as bando tartis su LB-ne. Veiksniai (ALT'as ir VLIK'as) stengiasi būti vieningi, nes yra patekę į tuos pačius vargus. Į LKD centro komiteto užuominą dėl įsijungimo į ALT'ą, dr. Šidlauskas atsakė: "Krikščionys demokratai turėtų įsijungti į ALT'ą, ir mes juos priimtume išskėstomis rankomis".

Vl.Šoliūnas, prisiminęs eitas VLIK'o ryšininko pareigas LB-nėje, išreiškė viltį, kad ryšių nutrūkimas yra tik laikinas, kad reiktų išsiaiškinti ir vėl ryšininkais pasikeisti. Jis pasiūlė ir ALT'ui su LB-ne pasikeisti ryšininkais ir, anot jo, taip susitvarkyti, kad neatsitiktų taip, kaip atsitiko VLIK'e dr. K. Bobeliui su p. Gurecku. Po šių minčių salėje pasigirdo gausus prieštaraujantis murmėjimas.

Gaila, kad Vl. Šoliūnas nenurodė, nepaaiškino, koks tas "susitvarkymas" turėtų būti ir kaip jį reikėtų vykdyti ... Aš patarčiau kiekvienam mėginančiam svarstyti ALT'o, VLIK'o ir LB-nės santykius, pirmiau pagalvoti apie Lietuvos nepriklausomybę ir savo tautinio įsipareigojimo principus, kad vardan "vienybės", ar siekimo koalicijos, jie nebūtų išduoti ... Tai ypač turėtų būti svarbu ALT'o ir VLIK'o centro kai kuriems veikėjams, pas kuriuos tie principai jau pradėjo eižėti ...

Iš diskusijų paminėsiu tik vieną aktualesnį Stasio Lūšio Algirdui Kasulaičiui pastatytą klausimą: Ką jis laiko bendradarbiavimu su okup. kraštu ir ką ne? Kasulaitis davė labai tikslų atsakymą, kad ryšių palaikymas, susitikinėjimas su Lietuvos komunistų partijos žinioje esančių institucijų pareigūnais, kaip kultūriniai ryšiai per "Tėviškės" draugiją, kursai Vilniaus universitete, pionierių stovyklos, mokslininkų ryšiai, mūsiškių ruošiamos ten parodos (dail. Jonyno atvejis) yra bendradarbiavimas (kolaboracija), tačiau giminių lankymas, susirašinėjimas su giminėmis, rėmimas savųjų siuntiniais, nėra bendradarbiavimas, bet tik broliškas susižinojimo palaikymas su savo artimaisiais.

Šeštadienio vakare įvyko vakarienė, kurios metu meninę programą pasigėrėtinai atliko birbynininkas R. Kasiulis fortepionu palydint A. Kaminskui, o Ramunė Tričytė paskaitė savo pačios sukurtą partizanų veiklos turinio rašinėlį. Tričytė yra pavyzdys, kad turint geros valios, tautinio sąmoningumo ir noro, galima jaunimui veikti kartu su vyresniąja karta.

*

Sekmadienį po šv. mišių, kurias atnašavo vysk. V. Brizgys, toje pat parapijos salėje buvo pusryčiai, o po to Stasio Lūšio paskaita: Žvilgsnis į praeitį, siekių, tikslų didumą ir gyvenimo tikrovę. Prelegentas primena, kad KD Sąjungos šaknys glūdi Kristaus moksle. Pradžioje buvo tik socialinis veikimas, bet, siekiant išplėsti veiklą, krikščionys demokratai pradėjo domėtis politika, nemažai prisidėdami prie Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Steigiamajame Seime jie sudarė daugumą. Toliau S. Lūšys pasakojo apie žemės reformas ir caristinės Rusijos okupaciją Lietuvoje žvelgdamas tautiniu, socialistiniu požiūriu ir visa tai lygindamas su dabartine komunistinės Rusijos okupacija. Kadangi ši istorinė praeitis, tikriausiai, visiems lietuviams yra žinoma, tai dėl vietos stokos jos čia nekartosiu. Išvadoje prelegentas pabrėžė, kad rusų carai buvo žiaurūs, bet tokių baisių darbų, kokius dabartinėje okupacijoje atlieka rusų komunistai, anie nemokėjo. Tokiomis mintimis pasibaigė "žvilgsnis į praeitį". Kita pusė temos palietė aktualias jau praeityje gvildentas ir niekados neužbaigtas gvildenti problemas. Prelegentas net paruošė "uždavinius išeivijai". Štai jie:

1. Išlaikyti gyvą lietuvybę, tyrą lietuvių kalbą, lietuviškas šeimas, religingumą ir t.t.
2. Saugoti, kad nenutrūktų išeivijos ryšiai su tauta pavergtoje Lietuvoje.
3. Lietuviškoms šeimoms iki veiksnių susirūpinti priaugančios kartos visuomeniškumu. Ugdyti jaunuomenės visuomeniškumą su tautiniu supratimu.
4. Vienybės reikalingumas.

Ryšium su paskutiniuoju "uždaviniu" prelegentas pasakė, kad veiksnių nesutarimai nėra esminiai. Tai tik taktikos, ar asmeniškumo reikalas. Iš nieko vežimas priskaldomas. Tas perdėtas šauksmas kenkia mums visiems. Priminęs LB-nės konfliktą su VLIK'u dėl Gurecko, jis pasakė: "Vienas nesuvaldė liežuvio, o kitas temperamento". Kad mes rašydami plečiame ir vieni kitus žeminame. Jo nuomone, visi, ir LB-nė, turi tuos pačius įsitikinimus kaip ALT'as ir VLIK'as (p. Lūšy, ar kolaboracija ir antikolaboracija yra tas pats įsitikinimas? B.K.)

Kaip šiandien reikia Lietuvą vadinti? p. Lūšys teisingai sako, ji nėra tik Lietuva. Ji nėra dabartinė Lietuva. Ji mums nėra tarybų (sovietų) Lietuva. Ji yra pavergta Lietuva.

Po paskaitos S.Lūšiui buvo patiekta nemažai klausimų ir prieštaraujančių minčių. Net keletas nesutiko, kad Gurecko išsišokimas būtų buvęs tik neesminis liežuvio nesuvaldymas. Net į klausimą: apie kokius ryšius su pavergta Lietuva jis kalba, p. Lūšys nesiryžo atsakyti, nors panašų klausimą pastatęs A. Kasulaičiui iš jo buvo gavęs nuoširdų atsakymą. Pagaliau pasibaigė taip, kad pyktelėjęs p. Lūšys pasakė: "Jūs pasilikite prie savo nuomonės, o aš pasilieku prie savo".

Sekmadienio vakare Vl. Šoliūnas, S.Lūšys ir P. Maldeikis dalyvavo T.Šluto radio programoje. Neatlaidūs, negavę atsakymo į savo klausimus S. Lūšio paskaitos klausytojai, jį nusivijo į ten ... Tačiau šį kartą visi buvo maloniai nustebinti, kai į tuos pačius pastatytus klausimus S. Lūšys atsakė nuoširdžiai, aiškiai ir sąmoningai, pilnai patenkindamas savo klausėjus. Net dėl ryšių su pavergtu kraštu, p. Lūšys, visiškai neabejodamas, beveik pažodžiui išdrožė ką A. Kasulaitis jam tada į jo klausimą buvo atsakęs. Visi trys tos programos dalyviai dvasiniai turtingomis mintimis ir taikliais, sklandžiais atsakymais šioje radio programoje, svariai užbaigė LKD Sąjungos suvažiavimą.

TEVYNĖS MYLĖTOJŲ DRAUGIJOS KAMPELIS

Įsteigta 1896

TĖVYNĖS MYLĖTOJŲ DRAUGIJOS ADRESAS - 840 West 33rd Street, Chicago, Illinois, 60608.

T M D

pirm. Gertruda Dargis
2040 Springhill Road
Pittsburgh, Pa. 15243

Sekr. Grožvydas Lazauskas
840 West 33rd Street
Chicago, Ill. 60608

Ižd. Aleksandras Chaplikas
788 East Broadway
So.Boston. Mass. 02127

Istoriniai Padavimai

DR. JONAS BALYS

Užburtos Pilys ir Piliakalniai

Kas Įspės Karalaitės Vardą

Čia (Karmelavos piliakalny) esąs užkeiktas dvaras. Tame dvare gyvena labai graži karalaitė. Kas jos vardą įspės, tai dvaras išeisiąs į viršų ir ta karalaitė būsianti jo. Rytiniame kampe sienoje (šlaite) yra įdubimas. Pasakojama, kad seniau ten buvusi gili duobė ir žmonės girdėdavę lojant nugrimzdusio dvaro šunis ir giedant gaidžius. Prieš did. karą, esą, vienas rusų kareivis čia miegojęs ir jam prisisapnavę, kad jis tą piliakalnį kastų. Jis kasęs kasęs ir prikasęs ąžuolines duris. Apie tai sužinojusi rusų valdžia ir liepusi vėl tas duris užkasti, nes bijojusi, kad per jas neišeitų lietuviškas vaiskas.

Karmėlavos bk., Pažaislio v. Užr. P. Venclova, 1935. LŽV 1011

Šienas Užburtai Kariuomenei

Buvo toks atsitikimas, kad vienas iš kaimiečių, vežęs iš nakties šieną keliu, kuris tiesiasi paliai Kauno pilies griuvėsius, buvo sustabdytas kokio tai žmogaus, aprengto kokia tai nepažįstama senovine kariška uniforma, kuris užklausė jo, už kiek parduoda šieną. Ir suderėjęs pakvietė jį važiuoti paskui save. Kaimietis, važiuodamas paskui kariškį, atsidūrė kokioj tai nepažįstamoj vietoj, vidury didelio kiemo, prie didžiausių mūrinių arklidžių, kuriose stovėjo daugybė puikių arklių. Prie kiekvieno arklio stovėjo po kareivį. Čia gavo vedančio jį kariškio parėdymą iškrauti šieną į kupetą. Buvo perspėtas neliesti stovinčių arklių, taipogi ir kareivių. Bet kaimietis, žiūrėdamas į gražumą arklių, neiškentė ir paglostė vieną iš jų. Kaip arkliai, taip ir visa sargyba sukruzgėjo ir užklausė kaimiečio, ar šiandien švento Martyno. Bet kaimietis, nieko nemanydamas ir nustebęs, atsakė, kad ne. Bet tikrai tai buvo šv. Martyno diena. Išgirdus tokį atsakymą sargyba baisiausiai sudejavo ir kariškis, atlydėjęs kaimietį, priėjęs prie jo pasakė: "Dėlko sumelavai? Pilis prakeikta jau daug šimtų metų atgal ir išvaduoti ją galima tik atsakius arba atlikus darbą, nuskirtą prakeikusių. O dabar už kiekvieną išvadavimo pastangą prakeiktųjų padėtis stojasi sunkesnė". Ir jis pakvietė kaimietį važiuoti paskui save. Išvedė jį iš kiemo, jisai apsižiūrėjo, kad stovi ant tuščio savo vežimo, paliai Kauno pilies griuvėsius, kartu su priėmusiu jį kariškiu, kuris jam davė saują metalinių sagų. Kaimietis, skaitydamas save apgautu, pradėjo baisiausiai įpykęs koliotis ir reikalauti atlyginimo už šieną, į ką kariškis pasakė: "Atlyginta tau kuo puikiausiai." Ir pražuvo nežinia kur. Kaimietis nustebęs apsidairė ir iš tikrųjų rankose vieton sagų pasirodė senoviniai Lietuvos auksiniai pinigai.

Pozemskis, Kaunas. Užr. M. Vizgirdaitė, 1922. LTA 619(125).

Kausto Arklius Trejis Metus

Kartą ėjo į Kauną kalvis iš Salių kaimo. Tik žiūri — priešais jį ateina koksai žmogus, kuris prisiartinęs mostelėjo ranka ir pasakė kalviui: "Eikš su manim!" Kalvis iš žingeidumo nuėjo. Nepažįstamas įvedė jį į urvą po kalnu, ir ten pamatė labai daug kariuomenės — ne rusų uniformom, nepažįstamom. Tos kariuomenės vadas paprašė kalvį, kad pakaustytų arklius. Kalvis sutiko. Kada pakaustė visus arklius, vadas jam pasakė: "Ateis valanda, kada mes iš po žemės išeisime. Tada rusų valdžios nebus". Paskui išvedė kalvį iš po žemės. Sugrįžęs namo jis sužinojo, jog buvo po žeme trejis metus. Matyt, labai daug arklių kaustė.

Lapių v. Užr. A. Mugasaitė, 1931. LTA 407(39).

Velykuškių Piliakalnis

Tas piliakalnis randasi Dusetų v. prie Velykuškių kaimo. Iš pietų pusės prieina tas piliakalnis prie Sartų ežero, iš šiaurės pusės prieina prie Palumicko balų. Seneliai pasakoja apie tą piliakalnį, kad senovėje ant to piliakalnio buvęs dvaras. Ir per Sartų ežerą buvęs geležinis tiltas, pakabintas ant kokių tai kablių ir ant geležinių stulpų. Seneliai pasakoja, kad atėjus kokia tai milžinų kariuomenė ir ėjusi per tą geležinį tiltą, ir jie tą tiltą eidami sulaužę. Tas ponas, kur gyveno ant to piliakalnio, pasakė: "Kad jie tą tiltą sulaužė, tai tegul mano dvaras eina po žeme!" Ištarė ponas tuos žodžius, staiga dvaras ir nuėjo per žemes. Iš ten išeidavusi labai graži panelė. Kartais ji juokdavosi vaikščiodama, šokdavusi, žaisdavusi arba verkdavusi ir rankoje laikydavusi katiliuką. Vieną kartą žmogus nusivedė ganyti arklius ant to piliakalnio. Jis buvo pavargęs ir atsigulė. Bet staiga išgirdęs arklius prunkščiant. Tik greit pašokęs ir pamatęs einančią prieš save gražią panelę. Rankoje ji turėjusi katiliuką. Jis išsigando, greit persižegnojo. Ji tuomet garsiai nusijuokė ir kur tai dingo, kad ir jis pats nepastebėjo. Žmonės pasakoja, kad ten vaidendavosi pinigai: tik reikėjo sušerti per tą katiliuką, kur ji turėjo rankoje, ir būtų išbyrėję pinigai.

Zarasai. Užr. E. Girčytė, 1925. LTA 619(97).

Arėjas VITKAUSKAS

LIETUVIŠKO LINO PASAKA
(Tautosakos motyvais)

Sako sesės lietuvaitės,
kad aš geras jų bernelis-
be manęs nebūt drobaitės
ir stovėt tuščiom staklelės.

Giria mane šviesiaplaukiu,
giria mane mėlynakiu, -
girdi, žydint, dangus lauke...
(Viena sesė taip pasakė).

Girdi, tikras aš lietuvis-
gyvenąs su jų šeimynom,
ir tinkąs visur, kur buvęs,
sutuoktuvėms, pakasynom...

Mane sesės ima glėbiais,
baltai prausia, minkštai klosto,
prikamuoja savo glėbiais
ir paskui man plaukus glosto...

Prie ratelio mane mauna,
sudarydamos kuodelį,
ir kartoja senos, jaunos:
"Mylime tave, lineli!"

O aš visas siūlu tįstu,
žiemą birbindams ratelį-
ir pavasarį išvystu,
kai išeinu nuo staklelių.

Išbučiuoja mane saulė,
ir darausi aš baltutis,
ir nuo to, paėmus saujoj,
sako, aš esąs švelnutis...

Prie manęs, kad pasipuošus,
sesė sega tuomet rūtą-
laukia berno pasiruošus...
Taigi mano piršlio būta...

SOL. BIRUTĖS KEMEŽAITĖS PLOKŠTELĖS YRA GERIAUSIA DOVANA SAVO ARTIMIESIEMS.

Plokštelė "Operų Arijų Rečitalis" (su Romos Operos Simfoninio Orkestro palyda) kainuoja 7.00 doleriai.

"Lietuvių Kompozitorių Solo Dainos" plokštelės kaina yra 6.00 doleriai.

Šias plokšteles galima gauti Chicagoje - MARGINIUOSE, 2511 West 69th St., - pas JONĄ KAVALIAUSKĄ, 6437 So. Washtenaw Ave, telefonas - 778 - 5091.

Taip pat SANDAROJE, 840 West 33rd St., Chicago, Ill. 60608, darbo valandomis (pirm., antr. ir trečiadieniais). UŽSAKANT PAŠTU iki 4 plokštelių, pašto išlaidoms reikia pridėti po $1.00 už kiekvieną plokštelę, o užsakant 5 ar daugiau plokštelių, tai pašto išlaidoms nieko nereikia pridėti.

MAŽEIKA & EVANS
Laidotuvių Direktoriai
6845 SO. WESTERN AVENUE
TRYS MODERNIŠKOS AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS
MAŠINOMS VIETA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

BALTIC BAKERY
4627 SOUTH HERMITAGE AVE Chicago, Illinois Tel. LA 3-1510
2616 WEST 69th STREET Chicago, Illinois Tel. 737-6784
Savininkas JUOZAS ANKUS

EUDEIKIS
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktoriai
TRYS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas — YArds 7-1741-2

PETKUS
TĖVAS IR SŪNUS
Laidotuvių Direktoriai
MARQUETTE FUNERAL HOME
2533 West 71st Street
Telef.: GRovehill 6-2345-6
1410 South 50th Avenue, Cicero
Telef.: TOwnhall 3-2108-9
TRYS MODERNIŠKOS KOPLYČIOS
Aikštė Automobiliams Statyti

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

PETRAS BIELIŪNAS
4343 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

STEPONAS C. LACK IR SŪNŪS
(LACKAWICZ)
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIrginia 7-6672
11028 SOUTHWEST HIGHWAY, Palos Hills, Ill. 974-4410

PHILLIPS - LABANAUSKAS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138, 1139

VASAITIS - BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1009
TURIME KOPLYČIAS VISOSE MIESTO DALYSE

Nuo 1914 Metų
Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą.
Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje
Sąskaitos apdraustos iki $40,000.00
FRANK ZOGAS
President
MIDLAND SAVINGS
& LOAN ASSOCIATION
4040 Archer Avenue
Chicago, Illinois 60632
Phone 254-4470
ir 8929 So. Harlem Ave.,
Bridgeview, Illinois 60455
Phone 598-9400
2657 W. 69th St. Chgo., Ill. 60629 • Phone 925-7400
5½% paid quarterly 4 Year Savings Certificates Minimum $5,000
7½% All accounts compounded daily — Passbook Savings

PASSBOOK SAVINGS...
the best way to save regularly!
5½%
Paid and Compounded Quarterly
OUR SAVINGS CERTIFICATES EARN UP TO 8%
see us for HOME financing.
AT OUR LOW RATES
WITH REPAYMENT TO FIT YOUR INCOME
INSURED
Mutual Federal Savings and Loan
2212 WEST CERMAK ROAD CHICAGO, ILLINOIS 60608
PETER KAZANAUSKAS, President Phone: VIrginia 7-7747
HOURS: Mon.Tue.Fri.9-4 Thur.9-8 Sat. 9-1
SERVING CHICAGO AND SUBURBS SINCE 1905

ENGLISH section

(From LITUANUS, NO 2, 1980)

SOVIET ARREST OF AMERICAN-BORN LITHUANIAN HUMAN RIGHTS ACTIVIST REPORTED

Vytautas Skuodis, whose arrest by Soviet security police was reported in a UPI dispatch from Moscow on Jan. 14, is an American by birth.

Skuodis was a lecturer in geology at Vilnius University. Before being forced into internal exile himself, Dr. Andrei Sakharov announced that Vytautas Skuodis had been arrested as a result of searches carried out two weeks ago. The report states that "Mr. Skuodis was accused of having signed an appeal for the revocation of the 1939 Hitler-Stalin pact and the removal of foreign troops from the Baltic territories." (See: *Lituanus* Spring 1980, p. 5)

Based on information supplied by Andrei Sakharov, UPI reported that Skuodis had been arrested for signing the Baltic 45 memorandum, which on the occasion of the 40th anniversary of the signing of the Molotov-Ribbentrop pact, demanded that the Baltic states be granted their guaranteed right to self-determination. However Skuodis' signature was *not* among the 45.

Baptismal records at Our Lady of Vilna Church, Chicago, show that Vytautas Skuodis was born on March 21, 1929, and baptized Benediktas Vytautas Skodžius at Our Lady of Vilna Church, Chicago, Illinois 60608. Skuodis' baptismal certificate designates his mother as being Elizabeth Markevičius, father — Petrus Scott-Skodžius.

Others arrested for signing this memorandum marking the 40th anniversary of the Molotov-Ribbentrop Pact include Antanas Terleckas, Julius Sasnauskas, Jonas Petkevičius, Algirdas Statkevičius, Mečislovas Jurevičius and Arvydas Čekanavičius. However, only Skuodis is known to have been born in the United States.

Vytautas Skuodis

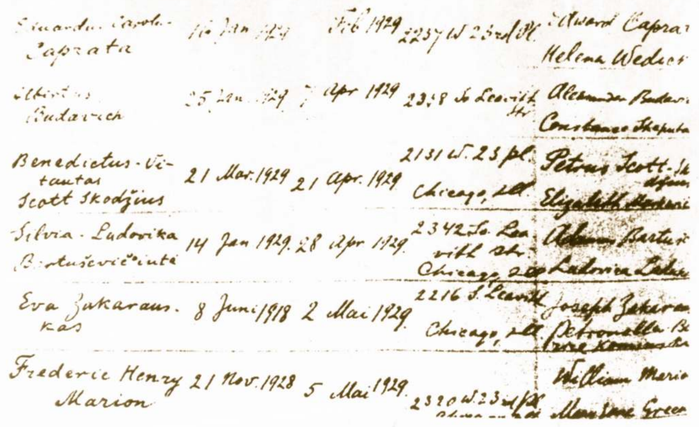

Photograph from the Baptismal Registry at our Lady of Vilna Parish recording Skuodis' American birth (third line from top).

VYTAUTAS SKUODIS' LETTER TO PRESIDENT JIMMY CARTER

I Benedict Scott, or Vytautas Skuodžius, otherwise known as Vytautas Skuodis, hereby inform you, Mr. President, that living in Lithuania, in the U.S.S.R. to date I still consider myself a citizen of the U.S.A.

I was born March 21, 1929, in Chicago, the son of U.S. citizen Peter Scott, who from 1910 to 1930 lived in America. Certificate and Record of Birth Registered No. 13870. Certificate of Baptism, Our Lady of Vilna Church, 2327 West 23rd Place, Chicago, IL 60608.

I am a geologist, employed at the University of Vilnius as an instructor (Docent) in the Department of Hydrology and Engineering Geology. Since June 15, 1940, seeing the constant offenses against democratic freedoms and human rights, I have been involved in the Lithuanian national movement for democratic freedoms and human rights in Lithuania, which are constantly and systematically offended in the land of my fathers, Lithuania.

On November 24, 1979, my apartment was subjected to a search lasting eleven hours. In the course of it, the manuscript of my still incomplete book, *Spiritual Genocide in Lithuania*, various notes, various underground publications produced in Lithuania, etc. were confiscated.

That evening they took me away for interrogation, which lasted two hours. On November 25, I was summoned from the university. I was interrogated for three and a half hours. On November 27, I had to go to the cellars of the security police myself for questioning. During the interrogation they demanded many times that I betray other persons participating in the democratic movement and in the underground press, reminding me at the same time that they had obtained enough evidence from me for a criminal case.

By this letter I assure you, Mr. President, that no matter what difficult trials await me in the future, I will always remain faithful to the principles of the defense of human rights, by the same token defending the honor of the land of my birth, the U.S.A., and of the land of my forebears, Lithuania. May my sacrifice provide a strong foundation for new fighters for human rights and for the implementation of democratic freedoms in present-day Lithuania.

Through you I proclaim to the entire world: If during the constant threats and interrogation my heart, which has recently suffered an attack, gives out, do not believe official reports of suicide, similar to those announced about the death of Dr. J. Kazlauskas, a professor at the University of Vilnius. If instead of prison, they confine me to a psychiatric hospital, please know that I ended up there for not acquiescing to the continuing occupation of Lithuania and the suppression of democratic freedoms there.

If I am sentenced to long years of imprisonment, please believe me, that I shall thus give meaning to my life as a son of the oppressed Lithuanian nation.

That I, Vytautas Skuodis, am the same Benedict Scott can be confirmed by Father Kazimieras Kulbis, whom I met on two occasions when he visited Lithuania. His address is 4940 Washington St., Hillside, IL 60162.

I live with my wife, Irena Skuodienė, and my daughters, Giedrė and Daiva Skuodytės, in Vilnius, Vandentiekio g-vė, 44 bt. 4. The address of my mother, Elžbieta Skuodienė, born 1902, is Panevėžys, Gogolio gatvė 65 bt. 2.

Very respectfully yours,
V. Skuodis

November 28, 1979

BOSTON, MASS

LILIJA IR GEDIMINAS IVAŠKAI

EDUARDAS V. MEILUS, Jr.

This year, Boston's Lithuanian Folk Dance Group will be celebrating the 43rd anniversary of its establishment in 1937. Ona Ivaškienė founded the group and is presently its administrator.

The group has had a busy schedule throughout the years, recording eight dance records, appearing on television in the Boston area and performing at numerous ethnic festivals in New England. Those festivals include: Arts Center Festival in Boston, Mass., the New England Folk Festival in Natick, Mass., Lithuanian Day in Kennenbunkport, Maine and the State House International Festival in Providence, Rhode Island.

Gediminas and Lilija Ivaškas instruct the dancers, and Edvardas Meilus is the accordionist.

IR KAM TAS BEKALBIS ŠALTAS AKMUO GALĖJO UŽKLIŪTI?

(VAKARŲ VOKIETIJOS KORESPONDENTO JURGIO PYRAGO PRANEŠIMAS)

Umgestürzt haben unbekannte Täter auf dem Vorwerker Friedhof das Litauen-Denkmal. Zur Erinnerung an die Vertreibung litauischer Volksgruppen nach Sibirien waren die Gedenksteine 1947 aufgestellt worden. Mehrere hundert Mark wird es nach Auskunft von Bausenator Hans-Dieter Schmidt kosten, um das Denkmal wieder aufzustellen. Die Kriminalpolizei hat Ermittlungen aufgenommen. (Foto: Marwitzky)

(IŠ "Lübecker Nachrichten nr.130, birželio 6 d., 1980)

Nežinomi nusikaltėliai nuvertė lietuvių paminklą Luebecko Vorwerker kapinėse. Paminklas buvo 1947 metais pastatytas (masiniam) lietuvių tautinės grupės trėmimui į Sibirą paminėti. Luebecko miesto statybos senatorius Hans - Dieter Schmidt pareiškimu (Informacija) paminklo atstatymas kainuosiąs keletą šimtų markių. Vietos kriminalinė policija užvedė kvotą ir seka nusikaltėlius.

Lübeck, 1980 m. birželio 9 d.

Siunčiu iš "Lübecker Nachrichten" lapą su nuotrauka ir prierašu. (Prierašą išverčiau į lietuvių kalbą). Paminklas sveikas ir tvarkingai visą laiką išsilaikė nuo 1947 metų, kada jis buvo pastatytas Lubecko miesto Vorwerker kapinėse. Dabar, kada pradėjo atvykti iš Lietuvos naujų žmonių, aiškiai matoma, kad jų tarpe yra infiltruotų komunistų agentų. Čia nėra vokiečių komunistų darbas, kadangi mes su jais nieko bendro neturime, o jie su mumis neturi.

Viskas naikinama Lietuvoje, kas tik yra tautinio ir religinio, o taipgi kur tik niekšų ranka pasiekia, naikina ir užsienyje. Vokiečių kriminalinė policija veda kvotą, bet kada čia yra politinis reikalas, piktadarių niekados nesuras.

Paminklą išniekino kaip tik trumpai prieš minėjimą Baisiojo Birželio tragiškų įvykių, o vistiek tie įvykiai bus paminėti ir prie nuversto paminklo. Ir kam tas bekalbis, šaltas akmuo galėjo užkliūti?

J. Pyragas

V. Mykolaitis-Putinas

Tremtiniai

Paliko toli savo tėviškės stotį,
Gimtinių laukų nematyti seniai.
Ne turtų, ne laimės keliauja ieškoti
Lietuviškos žemės liūdni tremtiniai.

Išdžiūvusios burnos ir užverktos akys,
Ir kūdikių alkano klyksmo kančia . . .
Ir motinų širdys kraujuodamos plakės,
Ir geso gyvybės kovoj su mirčia.

Toli pasiliko tėvynės dirvonai,
Sugriautų sodybų apleistos vietovės,
Kur, "Stalino saulei" pašvietus raudonai,
Lietuvis neteko taikos ir gerovės.

Plombuotų vagonų grotuoti langeliai,
Ir bado, ir troškulio kupinos dienos . . .
Prašvito juk saulė ir tremtinio daliai
Pro šaltas, rasotas kalėjimo sienas . . .

Toli siaudžia tėviškės girios ir lankos —
Ir laimė, ir džiaugsmas toli pasiliko.
Tik tvankūs vagonai riedėdami trankos
Į "plačių tėvynę" raudono grobiko,

Kada bus kelionės kentėjimų galas,
Nuvargusių akys įžvelgt neįmano:
Ledinis Altajus, laukinis Uralas
Ar nusiaubtos stepės rūstaus Kazachstano.

Aptemo jų žvilgsnis nuo tvaiko ir ūko,
Aplink tuštuma ir beribė naktis.
Susidrumstė siela, ir mintys nutrūko,
Ir šaltų dvelkimą pajuto širdis.

1941.VI.20

TREMTINIŲ GIESMĖ

Jie paskleidė melą
Po šalį bedalę
Klastos ir pavydo vylingais žiedais,
Ir pasaka baigės,
Kaip krintančios snaigės -
Šėtonišką skriaudą patyrėm vėlai ...
Melais užliūliuotas, pasauli, pabusk!
Žinok, pavergėjas draugu tau nebus.

Žiauriausią vergiją
Jie laisve skardija:
Ir kūdikių klyksmą vagonuos galvijų,
Ir alpstančias motinas
Troškuliu trotina -
Užkaltuose tvartuose tolin dangina ...
O likęs dar laisvu, pasauli, pabusk!
Žinok, pavergėjas draugu tau nebus.

O, sielvarto žeme!
O, skliautai aptemę,
Išgirskite šauksmą mirtin tremiamų:
Ten taigose drąsios
Sukils mūsų dvasios
Išlaisvint tėvynę iš priešų plėšrių!
O likęs dar laisvu, pasauli, pabusk!
Žinok, pavergėjas draugu tau nebus.

O, Dievo Galybe,
Parodyk teisybę.
Duok laisvę ir žemę tautom pavergtom
O žvėrį skriaudėją-
Šėtono idėją
Paversk į balandį taikos apraiškom.
O likęs dar laisvu, pasauli, pabusk!
Žinok, pavergėjas draugu tau nebus.

Alfonsas Giedraitis

Mieli SANDAROS skaitytojai ir bendradarbiai!

Tenka priminti, kad SANDARA leidžiama kas dvi savaites, isskyrus liepos mėnesį. Taigi, sekantis Sandaros numeris 14-tas išeis rugpiūčio mėn pradžioje - rugpiūčio 11 d. Tačiau Sandaros administracija dirbs visą laiką.

VI-jo TAUTOS FONDO suvažiavimo, įvykusio š.m. gegužės 24 d., Kultūros Židinyje, New Yorke, atstovai ir svečiai. L. Tamošaičio nuotrauka

Mielam broliui

A. † A. VYTAUTUI GRINIUI mirus,

seserims ALDONAI BRIŠKAITIENEI, LAIMUTEI ŠMULKŠTIENEI ir PRAURIMEI MURINIENEI bei jų šeimoms reiškia gilią užuojautą

Lietuvos Valstiečių Liaudininkų S-gos
Prezidiumas

A. † A. VYTAUTUI GRINIUI

Kanadoje mirus, žmonai su šeima, seserims - ALDONAI BRIŠKAITIENEI, LAIMUTEI ŠMULKŠTIENEI, PRAURIMEI MURINIENEI su šeimomis reiškiame gilią užuojautą ir kartu liūdime

Elena ir Grožvydas Lazauskai

TAUTOS FONDO SUVAŽIAVIMAS

Rašo Juozas Audėnas

Tautos Fondo tarybos pirm. Jurgis Valaitis, pradėdamas suvažiavimą, įvykusį gegužės 24 d. Kultūros židiny, Brooklyne, pabrėžė suvažiavimo svarbią reikšmę. Juk suvažiavo čia bendram darbui ir svarbiam uždaviniui Tautos Fondo vadovybė, jos artimiausi bendradarbiai, aukotojai ir Lietuvos laisvinimo vykdytojai. Tai tikrai vertas dėmesio šios lietuvių visuomenės dalies vieningumas siekiant to paties ir kartu pačio svarbiausiojo tikslo- Lietuvos laisvės atkovojimo.

Nuskambėjus tautos himno garsams, tėvas pranciškonas Kazimieras L. Andriekus savo maldoje Sekminių švenčių išvakarėse, vykstančiam suvažiavimui palinkėjo dvasinės stiprybės ne tik suvažiavimo dalyviams, bet ir jų atstovaujantiesiems. Lietuvos atstovas dr. St. Bačkis, sveikindamas raštu, palinkėjo visiems Lietuviams koordinuotis visuomeniniuose darbuose. Lietuvos gen. konsulas A. Simutis, sveikindamas paminėjo: "Finansų ministerio postas krašto vyriausybėje yra pats svarbiausias, nes apie jį sukasi visi vyriausybės atliekami valstybės darbai." Ta pati analogija tinka ir Tautos Fondui, finansuojančiam VLIKO atliekamus Lietuvos laisvinimo darbus. JV LB New Yorko apygardos pirmininkas A. Vakselis palinkėjo Tautos Fondui augti ir stiprėti.

Suvažiavime dalyvavo ir du VLIKO vicepirmininkai - dr. K. Jurgėla ir Liūtas Grinius. L. Grinius suvažiavimą painformavo apie VLIKO atliekamus darbus, pasisekusią pirm. dr. K. Bobelio kelionę Pietų Amerikoje ir kaip Valstybės departamente pavyko sutvarkyti Lietuvos diplomatinės tarnybos finansavimą.

Suvažiavimo dalyviai gavo naujai atspaustą Tautos Fondo statutą lietuvių ir anglų kalbomis. Jame, be bendrųjų Tautos Fondo sąrangos dalykų, įjungtas ir LIETUVOS LAISVĖS IŽDAS, kurio turtas skiriamas išlaisvintai nepriklausomai Lietuvai. Šio iždo turtą sudaro testamentiniai nekilnojamojo ir kitokio turto palikimai, piniginės aukos, brangenybės ir kt. Testatorius arba aukotojas gali pasirinkti kam jo turtas nepriklausomoje Lietuvoje turėtų būti perduotas -valstybei arba kokiai nors institucijai bei organizacijai - ligoninei, mokyklai, bibliotekai ir pn. Savo duodamu įnašu Lietuvos laisvės iždui kiekvienas lietuvis įamžina savo vardą ne tik Tautos Fondo, bet ir Lietuvos istorijoje. Duodamos aukos arba palikimai Tautos Fondui Amerikoje nurašomos nuo pajamų mokesčių.

Tautos Fondo pajamų šaltinis yra plačioji lietuvių visuomenė. Iš Tautos Fondo tarybos pirm. J. Valaičio, valdybos pirm. J. Giedraičio. ižd. V. Kulpos ir finansų sekr. A. Katinienės pranešimų suvažiavimui išryškėjo, kad visuomenė VLIKO atliekamus Lietuvos laisvinimo darbus gerai ir nuoširdžiai vertina, pilnai pasitiki Tautos Fondo organizacija, ,kuri kaupia lėšas VLIKO veiklai.

Iš pateiktosios 1979 m. piniginės apyskaitos matyti, kad 1979 m. sausio 1 d. Fonde būta ir saugiai bankuose padėta $ 74,954.63; per praėjusius metus gauta - $ 96,151.04; VLIKO darbams finansuoti duota - $ 59,301.36; Tautos Fondo veiklai išleista - 5,962.25; tad iš viso išleista - $ 65,262.61. O 1980 m. pradžiai liko - $ 105,842.06. "Tai geriausias balansas" - pasakė J.K. Valiūnas , VLIKO garbės pirmininkas.

Pagal atskirų kraštų Tautos Fondo atstovybių bei įgaliotinių pastangas gauta: iš Australijos- $4,862,39; Did.Brit. - $4,190.00; Kanados $ 29,763.53 (kanadiškais dol. - 35,000.00), JAV - $ 47,737.53.

Kanados Tautos Fondo atstovybės pirm. J. Vaičeliūnas trumpai nupasakojo apie jo vadovaujamos atstovybės pastangas telkiant lėšas Tautos Fondui, o A. Feravičius (Toronto atstovybės pirm. kuris surenka daugiausia aukų, nesitenkino vien savo formaliu pranešimu, bet tarė dar gilų ir prasmingą visus suvažiavimo dalyvius sujaudinusį patriotinį žodį apie lietuvių kančias sovietinio ruso okupacijoje. Deja, tų tautos kančių ir laukiančios sau laisvės NE VISI LIETUVIAI nori suprasti, ir jie, nei savo darbais, nei aukomis neparemia laisvinimo darbų.

Suvažiavimas išrinko naują Tautos Fondo tarybą iš šių asmenų:

J.Valaitis, I.Banaitienė, A.Feravičius, J.Giedraitis, M.Noreikienė, J.Audėnas, A.Vakselis, dr.P.Vileišis, J.Pažemėnas, V.Banelis, Patamsis iš Kanados.

Į kontrolės komisiją išrinko A. Speraušką, L. Tamošaitį ir p. Čampę.

Tautos Fondo adresas. P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421.

VEIKSNIŲ KONFERENCIJA

Veiksnių Konferencijoje, Brooklyne, N.Y., 1980 m. birželio 21 d., Lietuvos Gen. Konsulas New Yorke ANICETAS SIMUTIS tarė žodį Lietuvos Diplomatinės ir Konsularinės Tarnybos vardu. Perdavė Lietuvos Diplomatijos Šefo ir Lietuvos Atstovo Washingtone dr.S.Bačkio sveikinimus. Šiuokart Lietuvos Diplomatinės Tarnybos atstovas dalyvavo Veiksnių Konferencijoje ne tik kaip stebėtojas, kas būdavo anksčiau, bet kaip vienas iš Veiksnių Konferencijos dalyvių.

DR. K. BOBELIS savo kalboje pirmiausia pabrėžė, kad Helsinkio Aktas atnešė naujų perspektyvų geresniam tarptautinės teisės šviesoje Lietuvos laisvės bylos pristatymui Vakarų valstybėms.

Dr.K.Bobelis paminėjo jo paties stebėtą Belgrado konferencijoj susikirtimą dėl Pabaltijo valstybių tarp JAV ir Sovietų S-gos delegatų.

Buvo pareikšta, kad ruošiantis Madrido Konferencijai nežinoma, ką šioje srityje dirba LB ir kokie yra jų planai, jiems šioje konferencijoje nedalyvaujant.

Dr.K.Bobelis priminė JAV Kongreso priimtą rezoliuciją, kuria patariama JAV prezidentui instruktuoti JAV delegaciją Madrido Konferencijoj, kad ji iškeltų Pabaltijo valstybių laisvės klausimą, ypač Afganistano invazijos proga.

Pastarųjų metų bėgyje VLIKAS yra paruošęs ir pasiuntęs Vakarų valstybėms įvairius memorandumus, ryšium su Hitlerio - Stalino Paktu 1939 m., 45 pabaltiečių reikalavimu atšaukti šį gėdingą paktą.

Dabar siuntinėjamas Helsinkio Akto signatarinėms valstybėms Pasaulinės Pabaltiečių Santalkos bendras memorandumas, kur apibūdinama Pabaltijo valstybėse vykdoma eksploatacija ir rusifikacija, prašant iškelti Madrido Konferencijoj Pabaltijo valstybių laisvės klausimą.

Taip pat yra paruoštas oficialus Lietuvos valstybę reprezentuojantis memorandumas, kurį šiuo metu peržiūri Diplomatijos Šefas ir jis bus įteiktas Helsinkio Akto valstybėms su Lietuvos Diplomatinės Tarnybos ir VLIKO parašais.

Ruošiantis Madrido Konferencijai, VLIKAS yra padidinęs ELTOS laidas prancūzų ir ispanų kalbomis.

VLIKAS Madrido konferencijos metu turės savo būstinę Madride su atitinkamu personalu. Pageidaujama, kad į Madridą lapkričio 11 d. ir gruodžio 15 d. laikotarpiu vyktų kuo daugiau lietuvių ir ten viešai pareikštų protestą prieš Lietuvos okupaciją.

DR. D. KRIVICKAS, Žmogaus Teisių komisijos pirmininkas, pabrėžė, kad jau Belgrado konferencijoj nepavyko Sovietų Sąajungai pravesti savo nusistatymo dėl žmogaus teisių, kad tai esąs jų vidaus reikalas.

Sovietams okupavus Afganistaną, žymiai pasikeitė JAV politika Sovietų atžvilgiu. Pasisigirdo balsų, kad detente jau yra mirusi.

Visa bėda su Helsinkio aktu, kiek jis liečia žmogaus teises, yra bendro pagrindo trūkumas tarp Sovietų ir Vakariečių, kuomet Sovietai ir toliau laiko tų teisių apimties nustatymą savo vidaus reikalu, o Vakariečiai, esant tarptautiniams įsipareigojimams - tarptautiniu reikalu.

Helsinkio Akto vykdymo tikrinimo konferencijos yra tik svarstomasis forumas ir didžiausias jų trūkumas yra vienbalsiškumas. Todėl, siekiant pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos, dr. D. Krivickas mano, kad pasaulinės opinijos formavimas turėtų būti labai platus ir gilus.

Lietuvos byla Madride galėtų būti iškelta pasiremiant Helsinkio Akto principu apie suverenumo vykdymo atstatymą arba dėl pagrindinių politinių ir žmogaus teisių laužymo.

Dr. D. Krivickas pabrėžė didelę JAV Kongreso rezoliucijos reikšmę dėl Pabaltijo valstybių ryšium su Madrido konferencija, pastebėdamas, kad tai esanti išimtinai didelė ir įsakmi JAV Kongreso parama Lietuvos ir kitų Pabaltijo valstybių nepriklausomybei atstatyti.

Kitą Lietuvos laisvės bylos aspektą dr. D. Krivickas mato, pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos problemoje Lietuvoje. Jis atkreipia dėmesį į peticijų teisę, kuria Lietuvos gyventojai plačiai naudojasi. Šias peticijas reikėtų atrinkti ir įteikti Madrido konferencijos dalyviams, išvertus jas į prancūzų ir vokiečių kalbas.

Jis sako, kad Katalikų Bažnyčios vaidmuo, ginant žmogaus teises yra labai svarbus. Todėl reikėtų dėti pastangų, kad Vatikano atstovas iškeltų religinės laisvės pažeidimus okupuotoje Lietuvoje.

DR. K. ŠIDLAUSKAS savo pranešime padarė kelias sugestijas. Toliau sekė Balfo pirm. MARIJOS RUDIENĖS pranešimas. Ji aiškino apie Balfo šalpos veiklą, tačiau palietė keletą sričių, kurios turi ir politinį atspalvį.

K.S.

Dr. Kazys Bobelis, Vliko valdybos pirmininkas, Buenos Aires, Argentinoje. Iš kairės: Artūras Mičiūdas, dr. K. Bobelis ir "La Razon" dienraščio atstovas J. Carnevale

CHICAGOS PAVERGTŲ TAUTŲ KOMITETAS

Pavergtų Tautų Savaitės demonstracijoms aptarti, gegužės 28 d. Latvių Namuose įvyko Pavergtų Tautų Komiteto posėdis. Šį kartą posėdyje jau dalyvavo vietnamiečiai ir afganistaniečiai. Komiteto pirm. V. Vikšnins pabrėžė komiteto veiklos svarbumą ir išvardino kai kuriuos darbus. Per du dešimtmečius kasmet ruošiamos demonstracijos Chicagos miesto centre, Pavergtų Tautų Savaitės proga, ir galimais būdais reaguojama prieš sovietų imperialistinę akciją, gręsiančią pavergtų tautų sunaikinimu ir naujų kraštų pavergimu. Agresorius deda daug pastangų silpninimui ir nuslopinimui pavergtųjų kraštų laisvinimo idėjos. Rezultatai tokios pavergėjo akcijos pasireiškia ir tuomi, kad kas metai Pavergtų Tautų demonstracijose dalyvių skaičius vis mažėja. Organizuotas lietuvių jaunimas visai nedalyvauja.

Šiemet demonstracija įvyks olimpijados protesto tema (Freedom Race Olympic Rally). Tai bus liepos 19 d., šeštadienį, Daley Civic Center Plaza, Washington blvd. ir Dearborn St. Pavergtų Tautų sportininkai atlydės savo tautines vėliavas prie kalbėtojų tribūnos. Kalbės buvę olimpinių žaidimų dalyviai, tautybių atstovai ir kviestieji svečiai -kongreso nariai ir kiti. Praeiviams bus dalinami atsišaukimai. Tautų pavergimą priminti numatoma išleisti atitinkamą ženklą klijuoti ant vokų. Nutarta suteikti piniginę auką Afganų Šalpos Fondui. Laisvųjų kraštų olimpiniams komitetams bus rašomi laiškai, kad nedalyvautų olimpiadoje. Pagrindinis reikalas, kad šių metų Pavergtų Tautų demonstracijoje dalyvautų kuo didesnis skaičius žmonių, ypač jaunimo.

Posėdyje lietuvius atstovavo V. Semaška ir V. Motušis.

PATIKSLINIMAS
****

Sandaros nr.12 straipsnyje " Išeivijos lietuviai, neminėkite okupanto paskelbtos 40 metų Lietuvos įjungimo į Sovietų S-gą sukakties!" pus. 3, kairėje skiltyje, 21 eil. iš viršaus po žodžio "rašo" turi būti dvitaškis, vietoj taško.

Dešinėje skiltyje 3 ir 4 eil. iš apačios vietoj žodžio "paskelbtų", turi būti "paskelbtu".